

Hvem er min familie?

En retlig analyse af barnets retsstilling vedrørende kontakt og samvær, når familien går i opløsning.

Juridisk kandidatafhandling
Alexandra Holst Jedon
Aalborg Universitet
04.12.2020

Vejleder: Marianne Holdgaard

Abstract

The purpose of this master's thesis is to explain the child's rights regarding to family law and social law. The right to contact will be examined in three different situations, namely when the parents split up, when the child is being taken into emergency care orders and when the child is being adopted without consent. What rights does the child have to see its parents and network in these situations? What concept of family will arise for the child?

The thesis explains the current national legislation of contact and visitation with the child's parents, other family members and its network. In family law the regulation is focused on the parent's self-determination regarding the child and the child's best interests.

In family law the child's access to both parents is ought to be preserved by the right to visitation with the parent, with whom it does not reside which is the parent's joint responsibility. The legal basis for this prevailing rule is found in the Danish Act on Parental Responsibilities section 19. Within family law there is a great confidence in the parents to manage the visitation. This is also seen in other family members opportunity to contact with the child, which is primarily up to the parents to decide.

The visitation legislation however varies in social law where in mandatory placement, contact with both parents and network is a part of the overall effort for the child and is statutory in the Consolidation Act on Social Services section 71. The mandatory placement is seen as a temporary solution, and therefore it is underlying considerations that the child is maintaining contact to its family and network. With adoptions without consent it is a general rule, that there is no longer contact to the biological genus. But both national and international law enacts that this is a possibility, if it is in the child's best interests.

On this basis the child can have different family units and it is evident regarding to family law, that the parents are given more freedom with responsibility. The opposite asserts in the social legislation, where the child is undergoing vulnerable measures by being placed in a completely new family. Also, the authorities are responsible for the child in these cases, which can be strenuously for the child.

The common strategy used to study the rights of the child is by examining the preparatory work of the laws and the legal practice regarding this topic – both national and international practice.

This dissertation is based on the dogmatic method to interpret the applicable laws, analyze and describe the existing rules in the field of family law and social law – in detail the child's right to be heard and its right to visitation in different situations. The underlying principles of the rules and the

legislators' purpose with the laws will also be examined. In addition, the dissertation will contribute with new perspectives regarding to the concept of different family units. The thesis will link family law and social law together and examine the concept of family in these two fields of law, and investigate the similarities and differences according to visitation legislation.

This thesis concludes, that the child in both family law and social law needs extraordinary help from the public sector with regards to their family constellation. In family law this happens for instance when a parent applies for visitation. In family law the legislator has placed its trust in the parents to take responsibility of the child. There is a change in the family composition when the parents split up and a new unit arises for the child, namely because of the possibility of stepparents and new acquaintances.

In social law the involvement of the authorities particularly happens when the child is being mandatory placed or enforced adopted. The public authority is responsible for the child, therefore the authorities has a greater role in social law. During a mandatory placement, the child is removed from the primary family and gets used to a new everyday life with new caregivers. This arrangement is temporary and therefore it is important for the child to keep in touch with its family and network.

The family principle in social law have a very motley significance, when the child is removed from its primary caregivers after which the mandatory placed child or the adopted child gets a new residence, and shares households with others than its biological family. New relationships arise for the child.

It is clear that both the social legislation and family law have clear analogies to the European Convention on Human Rights and The United Nations Convention on the Rights of the Child. This is seen in the right to family life in article 8 in ECHR, as well as the various rights in UNCRC including the best interests of the child in article 3.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	5
2. Afgrænsning	6
3. Metode og retskilder	7
4. Det familieretlige perspektiv	9
4.1. Lovreguleringen på det familieretlige område	10
4.1.1. EMRK og Børnekonventionen.....	11
4.2. Sagens gang i Familieretshuset og Familieretten.....	15
4.2.1. Visitationsreglerne i Familieretshuset.....	17
4.3. Samvær mellem barnet og forældremyndighedsindehaverne	18
4.3.1. Overvåget samvær	22
4.3.2. Midlertidigt kontaktbevarende samvær.....	23
4.3.3. Samvær med andre end forældrene	23
4.3.4. Tvangsfuldbyrdelse af samvær	27
4.4. Børneenheden og barnets perspektiv.....	27
4.4.1. Barnets initiativret.....	28
4.5. Samarbejdet mellem Familieretshuset og kommunen.....	29
4.6. Delkonklusion	29
5. Det socialretlige perspektiv	30
5.1. Den kommunale tilsynspligt	31
5.2. Oplysning af børnesager	34
5.2.1. Den børnefaglige undersøgelse.....	35
5.2.2. Handleplaner	36
5.3. Tvangsanbringelse	37
5.3.1. Akut tvangsanbringelse	38
5.3.2. Anbringelsesstedet.....	40
5.3.1. Samvær med forældre og netværk	41
5.3.2. Tvangsanbringelse og EMRK.....	44
5.4. Tvangsadoption.....	45
5.4.1. Lovreguleringen om tvangsadoption i adoptionsloven	45
5.4.1. Samvær mellem et adoptivbarn og dets oprindelige slægtninge.....	48
5.5. Delkonklusion	52
6. Diskussion	53
6.1. Familiebegrebet og samværsreguleringen.....	54
6.2. Oplysning af sagerne.....	58
7. Konklusion	59
8. Litteraturliste	61

1. Indledning

Et gennemgående begreb man ser i både familieretten og socialretten er, at afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Der er ikke nogen konkrete bestemmelser, der kan afgøre, hvad der er bedst for barnet, da dette er en skønsmæssig vurdering ud fra hvert individuelt barn.

Statsminister Mette Frederiksen startede året ud med at ytre i sin nytårstale, at hun ønskede at der skulle være flere tvangsaanbringelser af udsatte børn, hvilket satte gang i en debat, med forskellige holdninger til, hvorvidt dette overordnet set ville være den bedste løsning for det udsatte barn og dermed også, om dette ville være til barnets bedste. Denne afhandling vil redegøre for barnets rettigheder, når barnet kommer i klemme i henholdsvis socialretten og familieretten. Retten til samvær vil blive undersøgt i forskellige situationer, herunder i skilsmisssituationer, ved tvangsaanbringelse og slutteligt ved tvangsadoption. Baggrunden for både at undersøge forholdene ved en tvangsaanbringelse og en tvangsadoption, er at se på forskelle og ligheder mellem en midlertidig foranstaltning over for en permanent foranstaltning, inden for socialretten. Det vil blive undersøgt, hvorvidt man som myndighed lægger vægt på, at barnet skal have muligheden for at bevare kontakten til familie og netværk, når barnet kommer i klemme mellem to forældre. Specialet vil også undersøge oplysning af sagerne i de forskellige myndigheder og barnets mulighed for at komme til orde.

Hvis man tager afsæt i ovenstående indledning, er det tydeligt at se, at der for et barn kan være forskellige familiekonstellationer og forskellige syn på, hvad der er en rigtig familie for det pågældende barn. I situationer, hvor barnet bliver tvangsadopteret væk fra sine biologiske forældre, opstår der en ny familiekonstellation for barnet og dermed en ny familie. Hvilke rettigheder har barnet til at kende sit ophav og til at have kontakt med sine biologiske forældre og netværk? Hvordan er familiebegrebet inden for henholdsvis socialretten og familieretten? Dette vil denne afhandling forsøge at belyse sammen med de bagvedliggende hensyn der forefindes i lovgivningen.

Set fra et familieretligt perspektiv, hvor forældrene skilles og barnet skal til at leve en ny hverdag med skilsmisseforældre, kan det være svært for eksempelvis bedsteforældre og andre

familiemedlemmer at få etableret samvær, hvis en af forældrene modsiger sig dette. Er der andre regler for barnets muligheder for samvær set fra et socialretligt perspektiv?

Specialet vil ydermere inddrage den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 om retten til familieliv og privatliv, hvor retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedskonvention vil blive analyseret.

Ud fra overstående indledning er specialets problemstilling følgende:

Hvad er barnets og forældrenes retsstilling i henhold til kontakt og samvær når barnet kommer i klemme ved en skilsmisse, en tvangsanbringelse eller en tvangsadoption. Hvilke hensyn er der lagt til grund for retsstillingen og hvilke familiebegreber hersker i henholdsvis familieretten og socialretten?

2. Afgrænsning

Formålet med specialet er netop at se på barnets samværsrettigheder og barnets ret til at blive hørt i forskellige situationer, hvor barnet oplever en markant ændring i livet. Dette er afgrænset til barnet i familieretten og barnet i socialretten og yderligere afgrænset til skilsmisse, tvangsanbringelse og tvangsadoption. Koblingen mellem familieretten og socialretten bliver afgrænset således, at der kun ses på den danske ret, den Europæiske Menneskerettighedskonvention og FN's Konvention om Barnets Rettigheder. Forældreansvarsloven og serviceloven vil blive fokuspunktet i dette speciale, herunder forarbejderne til de to love samt vejledninger.

Specialet omhandler bl.a. tvangsadoption og tvangsanbringelse, hvorfor der afgrænses fra anbringelse eller adoption, hvor forældremyndighedsindehaverne har samtykket samt anbringelse af nyfødte. Set fra det familieretlige synspunkt, vil de arveretlige regler blive undladt i dette speciale og bopælsreglerne vil hellere ikke blive undersøgt, for at der kan blive plads til at gå i dybden med specialets kerne.

Der er også et retssikkerhedsmæssigt aspekt, hvad angår udveksling af oplysninger mellem de forskellige forvaltninger mv., dette vil specialet ikke gå i dybden med.

Sociallovgivningen indeholder en række økonomiske aspekter, herunder økonomiske tilskud mv., hvilket specialet afgrænses fra. Servicelovens kapitel 11 vedrørende særlig støtte til børn og unge vil være fokuspunktet inden for netop serviceloven. Herudover vil Ungdomskriminalitetsnævnet og lov om voksenansvar over for anbragte børn yderligere blive afgrænset.

Specialet vil inddrage Den europæiske Menneskerettighedskonventions art. 8, der indeholder en beskyttelse mod krænkelse af privatlivet, familielivet, hjemmet og korrespondancen. Dette er i sig selv en meget bred bestemmelse og der vil i denne afhandling være fokus på retten til familieliv mellem forældre og børn – retten til privatliv vil også blive behandlet kort. Dermed bliver der afgrænset fra beskyttelsen af sit hjem og korrespondance og fokus vil være på beskyttelse af retten til familieliv for barnet i de tre situationer, der vil blive gennemgået – nemlig skilsmisse, tvangsanbringelse og tvangsadoption.

3. Metode og retskilder

Når der er tale om tvangsanbringelse samt tvangsadoption er der ikke tale om regler, der kan overlades til maskinel afgørelse, da der skal foretages en skønsæssig og individuel vurdering ved hvert enkelt barn. Der indgår ved disse foranstaltninger vurderinger og afvejninger af faktum, men også af det retlige regelsæt der netop findes på området. At komme frem til den retlige korrekte afgørelse er derfor ikke logisk i disse sager – ydermere skal der være overensstemmelse og logik i den konklusion man kommer frem til, da det er et voldsomt indgreb der foretages ved bl.a. tvangsanbringelse og tvangsadoption. Der skal foretages en individuel og skønsæssig vurdering, da indgrebet kræver lovhjemmel, og der er tale om en konkret afgørelse samt en skønsæssig vurdering. Overordnet vil specialet benytte sig af den juridiske metode, til at undersøge emnet ved hjælp af retskilder, herunder lovgivning, retspraksis, sædvane og forholdets natur.¹

---

¹ Evald, Retskilderne og den juridiske metode, s. 17 ff.

Specialet tager udgangspunkt i den retsdogmatiske metode, med henblik på at analysere samt beskrive de gældende retsregler, der findes på skilsmisse-, tvangsanbringelses- og tvangsadoptionsområdet. Yderligere vil specialet bidrage med nye perspektiver, hvad angår familiebegrebet samt de forskellige rettigheder i henholdsvis socialretten og familieretten og de forskelle og ligheder, der forefindes med fokus på barnets rettigheder. Ved hjælp af den retsdogmatiske metode vil der blive redegjort for de relevante retsregler, herunder deres formål, hensyn og bagvedliggende principper ved bl.a. at undersøge forarbejderne. Beskrivelsen af disse retsregler og principper vil fremstå præcise, saglige og redelige i henhold til den retsdogmatiske metode, hvorfor der ikke vil fremgå subjektive holdninger i denne del af projektet. Specialet vil forsøge at koble to fagfelter sammen og op imod hinanden, nemlig henholdsvis socialretten og familieretten. Fokus vil være på samværsmuligheder for barnet samt oplysning af sagerne.

Specialet vil inddrage primære retskilder, hvor serviceloven og forældreansvarsloven belyses og undersøges nærmere. Ved fortolkningen af disse primære retskilder, vil der blive benyttet en ordlydsfortolkning af lovreglerne til at forstå reglernes område og kerne. Yderligere vil der blive benyttet en formålsfortolkning som hjælpemiddel til nærmere undersøgelse og forståelse af forarbejderne og de bagvedliggende hensyn til retsreglerne. Uddybende vil dette betyde, at bemærkningerne til lovforslaget, betænkninger mv. vil blive inddraget.² Afhandlingen vil indeholde administrativ praksis i form af Ankestyrelsens afgørelser. Administrative afgørelser er ikke bindende for domstolene, men anses for at være en legitim rettesnor inden for selve forvaltningens myndighed. Dette betyder også, at borgeren kan tillægge administrativ praksis væsentlig tiltro.³ Yderligere vil der blive inddraget vejledninger til lovene, der ikke er en direkte bindende retsforskrift for domstolene. Vejledningerne vil i dette speciale blive inddraget som fortolkningsbidrag til lovgivningen. Yderligere vil der blive inddraget retspraksis for at undersøge, hvordan retskilderne anvendes i praksis. De afgørelser der træffes af retten, får en betydelig retskildemæssig værdi, da der i disse domme formentlig vil kunne ses et mønster for fremtidige domme af samme art.⁴

---

² Ewald, Retskilderne og den juridiske metode, s. 54.

³ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 340.

⁴ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 297.

Afhandlingen vil også drage paralleller til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der er inkorporeret i dansk ret og derfor er en del af dansk ret. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er præget af en dynamisk fortolkning og skønsudøvelse. Dette betyder, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fastslår, hvad der på det givne tidspunkt er gældende ret. Dette har sit afsæt i, at samfundet er i konstant udvikling.

Dette projekt vil også inddrage juridisk litteratur i form af videnskabelig litteratur. Litteraturen vil understøtte den nødvendige viden omhandlende emnet. Juridisk litteratur anses ikke for at være en selvstændig retskilde, hvilket begrundes i, at forfatterne ikke har legitimitet til at iværksætte ret.⁵

Slutteligt vil afhandlingen indeholde en retssociologisk diskussion samt overvejelser om familiebegrebet i henholdsvis socialretten og familieretten. Formålet er at forsøge at belyse begrebet, i henhold til samfundet og betydningen af årsagerne til begrebet inden for de to retsområder.⁶ Ydermere vil denne diskussion indeholde en stillingtagen til barnets rettigheder i henholdsvis socialretten og familieretten for at udlede ligheder, forskelle og årsagerne hertil.

4. Det familieretlige perspektiv

I dette kapitel vil der blive redegjort for de overordnede principper og lovregler i familieretten. Herudover vil den familieretlige proces blive anskueliggjort og uddybet. Der vil blive redegjort for forældremyndigheds- og samværsreglerne i familieretten og barnets rettigheder i forhold til oplysning af sagen, samt barnets mulighed for samvær med andre familiemedlemmer. Herudover vil forskellige vilkår for samværet blive inddraget, herunder overvåget samvær og tvangsfuldbyrds muligheder.

---

⁵ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 345.

⁶ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, s. 100.

4.1. Lovreguleringen på det familieretlige område

Forældreansvarsloven er hovedloven inden for familierettens regulering af bl.a. samvær, bopæl og forældremyndighed. Når man læser forældreansvarsloven, er det tydeligt, at barnets tarv er i centrum jf. forældreansvarsloven⁷ (FOL) §§ 1 og 4, hvoraf det fremgår, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse skal komme i første række ved forhold og afgørelser omfattet af loven. At finde frem til, hvad der er bedst for barnet, sker ved en helhedsvurdering, hvor både forældre men også barnet inddrages, hvis alderen tillader dette.⁸ Det fremgår af FOL § 5, at barnets synspunkter skal belyses i alle forhold, der vedrører barnet, hvis alderen og modenheden taler herfor. Barnet kan inddrages ved en børnesamtale, børnesagkyndig undersøgelse eller på anden vis jf. FOL § 34. Princippet om barnets bedste i forældreansvarsloven stammer fra FN's konvention om barnets rettigheder (Børnekonventionen⁹) artikel 3.¹⁰ Med lovændringen i 2019 blev princippet om barnets bedste prioriteret til det vigtigste hensyn i lovændringen, men også barnets beskyttelse mod vold blev fremhævet og opvejet i denne lovændring, hvilket også er manifesteret i FOL §§ 1 og 4.¹¹ I Børnekonventionen er barnets tarv nedskrevet således, at ved alle afgørelser der vedrører barnet, skal barnets tarv komme i første række. Dermed er der ikke en egentlig definition af barnets bedste. Der skal dermed ske en individuel fortolkning af hvert enkelt barns sag for at finde frem til, hvad der er bedst for barnet.

Formålet med forældreansvarsloven er, at begge forældre som udgangspunkt har et forældreansvar, de sammen skal varetage overfor barnet. Derfor er loven også opbygget således, at der som udgangspunkt foreligger fælles forældremyndighed jf. FOL § 11.¹² Hensynet til barnets bedste er gennemgående i forældreansvarsloven og ved vurderingen heraf, indgår princippet om barnets ret til begge sine forældre. Det er barnets ret at have to forældre, der sammen drager omsorg for barnet og samarbejder om væsentlige beslutninger i barnets liv. Forældremyndighedsindehaverne har visse pligter over for barnet - herunder omsorgspligten og

---

⁷ LBK nr. 1766 af 30/11/2020.

⁸ Nørgaard, Irene m.fl., familieret, s. 39

⁹ BKI nr. 6 af 16/01/1992

¹⁰ Vejledning nr. 9403 af 16.06.2020, pkt. 2.1.

¹¹ L 91 Forslag til forældreansvarsloven s. 61

¹² Nørgaard, Irene m.fl., Familieret, s. 38

forsørgelsespligten. Det er også en pligt at sørge for, at barnet overholder sin undervisningspligt og samtidig agerer forældremyndighedsindehaverne også værge over for barnet, og skal dermed administrere barnets økonomiske forhold. Over for disse forpligtelser har barnet på den anden side ret til omsorg og tryghed, hvilket fremgår af FOL § 2, stk. 2.

Indgår forældrene i et ægteskab ved barnets fødsel, har de automatisk den fælles forældremyndighed over barnet jf. FOL § 6. Herudover er hovedreglen ved ugifte, at det er moderen, der bliver tillagt forældremyndigheden alene jf. § 7, stk. 4. Undtagelserne hertil er, hvis parterne har aftalt fælles forældremyndighed, eller hvis manden, der anses som faderen, har haft fælles folkeregisteradresse med moderen indenfor de seneste 10 måneder fra fødslen jf. FOL §§ 9 og 7, stk. 3. Har forældrene fælles forældremyndighed over barnet, fortsætter denne ved samlivets ophør jf. FOL § 8. Forældremyndighedsindehaverne skal træffe væsentlige beslutninger vedrørende barnets liv og der skal være enighed om disse beslutninger. De væsentlige beslutninger er bl.a. flytning til udlandet, religion, skolegang og deltagelse i risikobetonede aktiviteter. Den forælder, hvor barnet har bopæl, har enekompetence til at træffe overordnede beslutninger vedrørende barnets dagligdag. Når forældrene ikke kan opnå enighed om de væsentlige beslutninger, ses det i praksis, at der søges om ophør af den fælles forældremyndighed. Parterne har altid mulighed for at ansøge om at få eneforældremyndighed. Ved uenighed om dette spørgsmål, er det Familieretten der træffer afgørelsen. Den fælles forældremyndighed bliver kun ophævet, hvis Familieretten mener, at forældrene ikke kan samarbejde om forhold, der vedrører barnet til barnets bedste jf. FOL § 11. Der skal dermed foreligge tungtvejende hensyn før der kan ske ophævelse af den fælles forældremyndighed, hvilket er på baggrund af grundprincippet om, at barnet har ret til to forældre, der skal drage omsorg om barnet.

4.1.1. EMRK og Børnekonventionen

I lovforslaget til forældreansvarslovens tilblivelse i 2007, er der lagt vægt på Børnekonventionen og EMRK. Det er bl.a. bestemt, at barnets tarv i Børnekonventionen skal *”gennemsyre lovgivningen og alle afgørelser vedrørende barnet”*.¹³ I Danmarks afrapportering til FN's Børnekomite af 8. juni 2001,

---

¹³ L 133, 1. januar 2007, s. 16.

var der betænkeligheder ved, hvorvidt man i Danmark havde mere fokus på forældrenes rettigheder i forhold til barnets rettigheder. Dermed har man indrettet sig herefter og gjort det til et gennemgående tema i loven, at der skal være fokus på barnets rettigheder og ikke forældrenes.

Retten til respekt for privat- og familieliv er reguleret i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) art. 8. EMRK er vedtaget af Europarådet i år 1950 og har en stor betydning for landene i EU, da den beskytter borgerne mod overgreb. Det er en forudsætning for at være medlem af EU, at man som stat har ratificeret konventionen. EMRK blev inkorporeret i dansk ret i år 1992, hvilket betyder at retsreglerne i EMRK er en del af den danske ret. Dette betyder også, at konventionens bestemmelser kan tilsidesætte de nationale lovbestemmelser, hvis de modstrider konventionen. Desuden har den danske befolkning mulighed for at lægge sag an med henvisning til reglerne i EMRK. Familien er dermed en beskyttet enhed og for at offentlige myndigheder kan gøre indgreb i denne ret, er det et krav, at det sker i overensstemmelse med loven og at det er nødvendigt i et demokratisk samfund jf. art. 8, stk. 2. I dette afsnit vil retten til familieliv blive beskrevet, da denne rettighed har relevans til dette speciale.

For at der kan ske et legitimt indgreb i familielivet skal der dermed være hjemmel hertil, indgrebet skal følge et anerkendelsesværdigt formål, der er udtømmende opregnet i artikels bestemmelse og slutteligt skal indgrebet være nødvendigt i et demokratisk samfund. Begrebet familieliv er ikke entydigt defineret og der lægges både vægt på juridiske og biologiske bånd samt de facto familieliv – altså de sociale relationer der består.¹⁴ Staten har en positiv forpligtigelse til at beskytte rettighederne.

Det er et indgreb i familielivet, hvis man adskiller beslægtede personer, hvilket bl.a. fremgår af Sahin v Germany¹⁵, hvor en far blev forhindret i at have samvær med sin datter. Der havde førhen været samvær mellem faderen og datteren, men moderen stoppede pludseligt samværet. Myndighederne i Tyskland besluttede, at der ikke skulle være samvær, da der var samarbejdsvanskeligheder mellem forældrene. Domstolen i Tyskland stadfæstede afvisningen af faderens anmodning om samvær, og

---

¹⁴ Lorenzen, Peer, m.fl., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9, s. 706.

¹⁵ EMD, Sahin mod Tyskland af 3. juli 2003.

besluttede ydermere ikke at høre barnet i retten. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) afgjorde, at domstolen i Tyskland krænkede art. 8 om retten til familieliv. EMD begrundede dette i, at man ikke havde inddraget barnet. Denne dom viser, at EMD har en opfattelse af, at barnets interesser skal belyses og have afgørende betydning i sådanne samværsager.

I familieretlige og socialretlige sager kan der dog opstå et sammenstød mellem retten til familieliv og retten til privatliv. Der kan opstå situationer, hvor barnet ikke har godt af at se forældrene, og hvor det vil være til barnets bedste at afbryde kontakten, eksempelvis grundet vold eller misbrug. I sådanne situationer har barnet ret til respekt for privatlivet. Forældrene vil på den anden side stadig kunne påberåbe sig retten til respekt for familielivet. I disse sammenstød mellem børn og forældre er det relevant at inddrage Børnekonventionens art. 3, der tilsiger at barnets tarv skal komme i første række vedrørende alle foranstaltninger angående barnet. Dette fremgår også af den ovennævnte dom, *Sahin v Germany*, i præmis 64: *“Undoubtedly, consideration of what is in the best interests of the child is of crucial importance in every case of this kind”*. Dette betyder, at barnets interesser bliver tillagt større betydning i sager, hvor balancen skal findes mellem retten til familieliv for forældrene og retten til privatliv for barnet.

I sagen *Schneider v Germany*¹⁶, blev det fastslået, at den retlige forbindelse mellem en biologisk far og dennes søn, ansås for at være en vigtig del af forældrens identitet og dermed en del af retten til privatliv. I dommens præmis 79 blev det også fastslået, at retten til familieliv ikke er begrænset til ægtefæller, men også beskytter familieband, hvor forældrene ikke nødvendigvis bor eller har boet sammen. EMD konstaterer endvidere, at et biologisk bånd ikke er tilstrækkeligt for, at et familieliv skal beskyttes, da der er krav om at der er en vis relation i form af eksempelvis forhenværende samliv. I præmis 88 ses det at EMD skal undersøge, om der har været en tæt tilknytning mellem faderen og barnet i denne sag og om der dermed kan konstateres at være et familieliv, der skal beskyttes efter EMRK art. 8.

Det fremgår af dommens præmis 108, at den nationale domstol i Tyskland tillige ikke overvejede barnets interesser i at have kontakt til sin biologiske far. Domstolen i Tyskland undlod også at undersøge, om det var i barnets interesse eller faderen interesse, at tillade faderen at få oplysninger

---

¹⁶ EMD, *Schneider mod Tyskland* af 15. september 2011.

om sit barns personlige udvikling. EMD godtgør, at der ikke var en fair balance mellem belysningen af barnets interesser og faderens interesser. Selv hvis der ikke blev konstateret et familieliv mellem faderen og barnet, så havde oplysninger om barnet stadig betydning for faderen og er omfattet af en beskyttelse af privatlivet i artikel 8. Det blev konstateret af EMD, at indgrebet i faderens ret til respekt for sit privatliv ikke var nødvendigt i et demokratisk samfund, hvorfor der var sket en krænkelse af EMRK art. 8. Dermed var nægtelsen af at give faderen oplysninger om barnet en påvirkning af retten til faderens respekt for privatlivet. Sidstnævnte dom er et godt eksempel på, at der også ved beskyttelsen af privatlivet i art. 8, giver forældre mulighed for, at få oplysninger om deres børns udvikling og at den retlige forbindelse mellem forældre og børn, er en vigtig del af deres identitet og dermed deres ret til privatliv.

Med de to overnævnte domme er det dermed belyst, at EMD beskytter familielivet og at det tillægges vægt at barnet er blevet hørt i sagen. Ydermere er det belyst, at EMD også ser på, om de nationale domstole har belyst sagen tilstrækkeligt både fra barnets og forældrens perspektiv. I sidstnævnte dom fastlagde EMD, at en forælder i visse situationer har ret til oplysninger om sine børn, som led i beskyttelsen af privatlivet, reguleret i EMRK art. 8. Slutteligt er det konstateret, at der ved klarlæggelse af familielivet er krav om en vis tilknytning til barnet.

Børnekonventionen har til formål at beskytte børns rettigheder. Danmark ratificerede konventionen i maj 1991, og er dermed forpligtet til at følge de regler, der fremgår af konventionen. En ratificeret konvention kan godt påberåbes af domstolene, men da den ikke er inkorporeret, kan konventionen ikke tilsidesætte en dansk lovbestemmelse. Dermed er Børnekonventionen ikke på niveau med national lovgivning men har stadig retskildeværdi i dansk ret, som en ratificeret konvention. En ratifikation af børnekonventionen betyder, at man i Danmark har indgået en aftale, der er juridisk bindende på et folkeretligt plan. I forarbejderne til forældreansvarsloven i 2007 fremgår det også, at Børnekonventionen tilsiger, at det påhviler staterne at sørge for at et barn, der er adskilt fra en forælder, opretholder forbindelsen til denne jf. art. 9, medmindre dette er imod barnets tarv.¹⁷

---

¹⁷ L 133, 31. januar 2007, pkt. 2.1.2.1.

I konventionens art. 3 er barnets tarv stadfæstet, hvor alle foranstaltninger vedrørende barnet, skal træffes ud fra, at barnets tarv kommer i første række. Det fremgår af General Comment nr. 14, at barnets tarv både er en rettighed for barnet og et juridisk fortolkningsprincip der tilskriver, at hvis der er en national bestemmelse, der er åben for mere end en fortolkning, skal den fortolkning der bedst tjener barnets interesser vælges. Barnets tarv i art. 3 er også en procesregel, der skal følges af staterne, hvor det påkræves at den afgørelse der træffes over for barnet, skal indeholde en beskrivelse af de indvirkninger som beslutningen kan have på barnet. Herudover skal det beskrives, hvordan man i afgørelsen har opvejet og besluttet barnets tarv.¹⁸ Princippet om barnets tarv eller barnets bedste som det står nedskrevet i bl.a. forældreansvarsloven er en bred bestemmelse, da der ikke findes en endegyldig definition som sådan. Der foretages en konkret og individuel vurdering i hver enkel sag om, hvad der er bedst for barnet.

Endvidere tilsiger Børnekonventionens art. 12, at deltagerstaterne skal sikre barnets ret til at udtrykke sine synspunkter, ud fra barnets alder og modenhed. Det fremgår af General Comment nr. 12, at barnets synspunkter skal tages i betragtning og er en juridisk forpligtelse for staterne i henhold til konventionen. Denne høring af barnet skal ske i alle tilfælde, hvor der er en bekymring for barnet.¹⁹ Lovforarbejderne til loven i 2007 benævner også denne rettighed for barnet til at blive en del af afgørelsen, ved at få belyst dets synspunkter.²⁰

4.2. Sagens gang i Familieretshuset og Familieretten

Forældreansvarsloven trådte i kraft i år 2007, hvor reglerne førhen var fordelt i en række forskellige regelsæt. Man ønskede med loven at vise, at forældrene havde et fælles ansvar for barnet og man ønskede tillige en styrkelse af barnets perspektiv. Under udarbejdelse af loven var der tillige fokus på, at loven skulle være i harmoni med FN's Børnekonvention. Man ønskede med denne lovgivning at give familier redskaber til selv at løse de konflikter, der kan opstå i splittede familier, med henblik

---

¹⁸ General Comment nr. 14, 2013, s. 4.

¹⁹ General Comment nr. 12, 2009, s. 28.

²⁰ L 133, 31. januar 2007, pkt. 2.1.2.1.

på mindskelse af sagerne.²¹ Forældreansvarsloven er blevet ændret en del gange siden og der vil i dette speciale være fokus på lovændringen, der trådte i kraft i år 2019.

Det nye familieretlige system trådte i kraft i år 2019, hvor der skete en markant reformering af systemet – Familieretten blev bl.a. introduceret som et nyt organ i byretterne og Familieretshuset erstattede Statsforvaltningen. Et af formålene var at skabe et enstrengt system, hvor sagerne ikke skal igennem flere forskellige led. Førhen behandlede sagerne i Statsforvaltningen, Ankestyrelsen og hos domstolene, herunder fogedretten. I dag er det indrettet således, at der er et enstrengt system, nemlig Familieretshuset og Familieretten, hvor sagerne visiteres i Familieretshuset, hvorefter der tages stilling til, om sagen skal behandles i Familieretshuset eller i Familieretten. Dette skulle overskueliggøre processen for borgerne, hvor borgerne ikke oplever nær så mange myndighedsskifte, hvilket også havde til formål at effektivere processen.²²

Et andet formål med reformeringen i år 2019 er, at barnets trivsel skulle være fokuspunktet, herunder med oprettelse af Børneenheden. Barnets bedste skal dermed afspejles i afgørelserne, hvor det skal være tydeligt i lovgivningen, at afgørelser træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet og ikke af hensyn til forældrene. Derfor blev der indsat en formålsbestemmelse i FOL § 1, der statuerer at hensynet til barnets bedste samt beskyttelse af barnet skal komme i første række.

Sagerne efter forældreansvarsloven startes op i Familieretshuset, der er en administrativ myndighed, som behandler familieretlige sager. Den anden enhed, der behandler sagerne, er Familieretten, der er en domstolsenhed, hvor bl.a. alle afgørelser truffet i Familieretshuset kan ankes. Retsplejeprocessen er dermed gældende i Familieretten herunder bl.a. princippet om mundtlighed og mulighed for kontradiktion. De generelle forvaltningsretlige regler og principper er gældende, når der er tale om en sag i Familieretshuset, hvilket betyder, at undersøgelsesprincippet også er gældende.²³ Det er Familieretshusets ansvar, at sagerne bliver tilstrækkeligt belyst og at de relevante dokumenter bliver indhentet, således at der kan træffes en legitim afgørelse. Familieretshuset har forskellige mødeformer, hvorpå det er muligt at oplyse sagen. Disse

---

²¹ L 133, 31. januar 2007, pkt. 1.1.

²² L 91, 2018, pkt. 3.2.3.

²³ Adolphsen, Caroline, Børn i familie- og socialretten, s. 73.

oplysningsformer er for eksempel: vejledningsmøde, konfliktmægling, børnesagkyndig undersøgelse, børnesagkyndig vejledning, tværfagligt møde, udredningsmøde, børnesamtale mv.

4.2.1. Visitationsreglerne i Familieretshuset

Borgere kan kontakte Familieretshuset angående bl.a. samvær, bopæl og forældremyndighed med en anmodning om at få behandlet sagen. Når denne anmodning er modtaget, skal den igennem et screeningsforløb jf. familieretshuslovens²⁴ (FAL) § 4, der skal sikre, at borgeren får den korrekte og mest hensigtsmæssige hjælp. Visitationen er opdelt i tre kategorier, § 5-sager, § 6-sager og § 7-sager. § 5-sagerne er de enkelte sager, hvor parterne er nået til enighed, hvilket eksempelvis kan være en anmeldelse af en frivillig aftale om samvær, bopæl eller forældremyndighed jf. FAL § 5, stk. 2. § 6-sagerne er karakteriseret som de ikke-komplekse sager, såsom afgørelser om midlertidig forældremyndighed eller kontaktbevarende samvær jf. FAL § 6, stk. 2. De komplekse sager, hvor der er behov for en tværfaglig tilgang, betegnes som § 7-sager.²⁵ I både § 6- og § 7-sagerne oplyser Familieretshuset sagerne. Hvis der er tale om en § 7-sag, skal sagen gennem en tværfaglig behandling, hvilket betyder, at forskellige faggrupper – herunder juridiske og familiefaglige medarbejdere – er en del af processen jf. FAL § 28.

Når sagen er oplyst og parterne har haft mulighed for at fremsætte deres bemærkninger, samt er blevet tilbudt forskellige former for rådgivning og konfliktløsning bliver § 6- og § 7-sagerne videregivet til Familieretten, der står for at tage den endelige afgørelse i sagen jf. FAL § 32.

Når der er tale om en kompleks sag bliver man oftest indkaldt til et udredningsmøde, hvor der både deltager en jurist samt en børnesagkyndig. Til mødet bliver der udarbejdet et notat om selve mødet og hvis Familieretshuset finder det nødvendigt, indhentes der samtykke til at indhente relevante oplysninger fra dagtilbud, skoler eller sundhedsvæsenet eksempelvis. Familieretshuset kan vælge at oplyse sagen yderligere ved en børnesamtale, en børnesagkyndig undersøgelse eller et

---

²⁴ LBK nr. 766 af 07/08/2019.

²⁵ Adolphsen, Caroline, Børn i familie- og socialretten, s.79.

opfølgende møde, inden sagen videresendes til Familieretten. På denne baggrund modtager Familieretten en sag, der er oplyst.

Når Familieretten modtager sagen, skal det i samarbejde med parternes advokater besluttes, hvilken model sagen skal afgøres ud fra. Sagen kan behandles ud fra model A, hvor parterne holder et møde med en dommer samt en børnesagkyndig, hvor man forsøger at nå til enighed. Lykkedes dette ikke, indkaldes barnet oftest til en samtale, hvis modenheten og alderen taler herfor. Efterfølgende aftales der en ny dato til selve hovedforhandlingen, hvor der afsiges dom. Model B indebærer, at parterne indkaldes i retssalen, hvor der er en dommer og børnesagkyndig til stede. Forskellen fra model A er dog, at ved model B gennemføres børnesamtalen samme dag, mens parterne venter udenfor retssalen. Når børnesamtalen er afsluttet, forklarer dommeren og den børnesagkyndige om samtalen til forældrene, hvor der bliver mulighed for at drøfte en løsning. Findes der ikke en løsning afsluttes sagen med dom. Slutteligt er der model C, hvor parterne bliver indkaldt til hovedforhandling uden et forberedende møde. Der bliver afgivet forklaringer og dommeren kan beslutte at afholde en børnesamtale med barnet inden eller efter hovedforhandlingen. Dommeren afgør efterfølgende sagen. Der er slutteligt også mulighed for at afholde retsmægling, hvis parterne ønsker dette og hvis dommeren vurderer, at parterne kan løse problemet via mægling.

4.3. Samvær mellem barnet og forældremyndighedsindehaverne

I FOL § 19 fremgår det, at barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at barnet har ret til samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos. I loven er det altså barnets rettighed og ikke forældrenes rettighed, at have samvær.²⁶ Dette blev der lagt vægt på i forældreansvarslovens forarbejder til 2007-loven²⁷, hvor et af hovedprincipperne var, at det var barnets ret til to forældre og ikke vice versa.²⁸ Før denne lovændring var det forældrene, der havde ret til samvær med barnet. Dette blev kritiseret af FN's Børnekomité, der bl.a. kritiserede, at forældrenes retsstilling var vigtigere end børnenes og bl.a. på denne baggrund, blev lovet lavet om.

---

²⁶ Betænkning til lovforslag nr. L 133, s. 2.

²⁷ LBK nr. 499 af 06/06/2007.

²⁸ L 133 Forslag til forældreansvarsloven 2006-07 pkt. 4.1.2.

Lovgiverne har dog ikke undergivet forældrenes retsstilling i forhold til at have samvær – det er stadig udgangspunktet at begge forældre skal have kontakt til sine børn, det er dog barnets interesser, der vejer tungest.²⁹ Det er forældrenes fælles ansvar at sørge for, at samværet opretholdes jf. § 19, stk. 2. Hovedformålet med bestemmelsen er, at barnet opretholder kontakten til begge sine forældre efter et brud i familien. Barnet har dog ikke mulighed for at ansøge om samvær. Det er kun forældrene, der kan anmode om fastsættelse af samvær. Det skal hertil også bemærkes, at der for samværsforælderen ikke foreligger en samværspligt. Det er frivilligt om forælderen ønsker samvær med barnet og dette kan ikke tvinges igennem mod forælderenes vilje. Dette begrundes i, at et tvunget samvær ikke bliver til barnets bedste og ikke er et godt udgangspunkt for relationens fundament.

I 2019 blev § 4 a i forældreansvarsloven indsat, med det formål at beskytte barnet. Formålet med bestemmelsen er, at der skal være en klar formodning imod, at en forælder der er idømt ubetinget fængselsstraf eller anden straf efter straffelovens §§ 68-70, seksualforbrydelser jf. kap. 24 i straffeloven, manddrab, grov vold, omskæring af kvinder eller menneskehandel skal have forældremyndigheden eller del i forældremyndigheden, skal have bopælen på barnet eller skal have fastsat samvær med barnet.³⁰ Denne bestemmelse er altså en fravigelse af hovedprincippet om, at et barn har bedst af at have kontakt til begge sine forældre. Hvis der dog er grund til at formode, at det på trods af den begåede kriminalitet er bedst for barnet alligevel at have kontakt til forælderen, er der en undtagelse til § 4 a, der indebærer, at forælderen alligevel kan have forældremyndigheden, bopælen eller få fastsat samvær. Ved denne undtagelse, er der fokus på barnets relation til forælderen og ikke omvendt forælderenes interesse i, at bevare kontakten til barnet.³¹

Et eksempel på afvikling af undtagelsesbestemmelsen i § 4 a for så vidt angår samvær, ses i Vestre Landsrets dom, TfA2020.193. I dommen blev en far tre år forinden idømt en 12-årig fængselsdom med udvisning til følge, for at have dræbt børnenes mor, der var faderens tidligere ægtefælle. På trods af dette havde børnene, der ved domsafsigelsen var 15 og 16 år, samvær med faderen i

---

²⁹ Ibid.

³⁰ L 137 af 09/01/2019.

³¹ L 137 af 09/01/19.

fængslet. Faderen ønskede at få tillagt den fulde forældremyndighed over børnene, hvilket blev nægtet af både Statsforvaltningen, Familieretten og Landsretten. Statsforvaltningen lagde i deres afgørelse vægt på, at faderen var dømt for drabet på moderen samt usømmelig omgang med hendes lig. Faderen ønskede endvidere, at børnene skulle tage ophold ved deres farbror i Italien, hvilket Statsforvaltningen ikke kunne klarlægge, var til børnenes bedste. Børnene havde endvidere et massivt støttebehov, grundet deres udfordringer i livet. Statsforvaltningen fandt ikke at børnenes ønske om, at faderen blev tillagt forældremyndigheden kunne ændre på deres afgørelse. Familierettens begrundelse herfor var, at børnene havde behov for solid pædagogisk støtte, hvorfor det var afgørende for deres udvikling, at de forblev i deres nuværende miljø, hvilket kun kunne sikres ved, at forældremyndigheden ikke blev tillagt faderen. Landsrettens begrundelse for resultatet var, at han var dømt skyldig i at have dræbt moderen, og fik en fængselsdom på 12 år samt udvist for bestandig. Landsretten bemærkede, at der efter FOL § 4 a kun kan træffes afgørelse om, at forældremyndigheden forbliver hos faderen, hvis det anses som værende bedst for børnene. Videre bemærkes det, at forarbejderne til bestemmelsen har klarlagt en klar formodning imod, at forælderen er egnet til at have del i forældremyndigheden, når denne er dømt for alvorlig personfarlig kriminalitet.

I og med, at børnene havde haft en turbulent opvækst, støttes udtalelser fra opholdsstedet påstanden om, at de havde brug for massive støtteforanstaltninger, hvilket faderen ikke kunne antages at bidrage med, hvilket fremgik af den børnesagkyndige undersøgelse. Desuden skulle faderen udvises og det var uvist, hvilken betydning dette ville have for børnene. På trods af, at børnene selv havde tilkendegivet, at de ønskede at faderen fik del i forældremyndigheden og at børnene havde en god relation til faderen, stadfæstes Familierettens dom. Landsretten fandt dermed ikke, at det undtagelsesvist kunne være til børnenes bedste, at faderen fik tildelt forældremyndigheden.

I denne dom er præjudikatsværdien høj, da dommen er fra år 2020 samt er en Landsretsdom. Dommen er et eksempel på anvendelse af undtagelsesbestemmelsen i FOL § 4 a vedrørende samvær, da børnene stadig havde samvær med faderen hver tredje weekend, dog uden overnatning. Et af faderens anbringender for, hvorfor han ønskede del i forældremyndigheden var,

at han dermed kunne få børnene på overnatning i fængslet. Det skal bemærkes, at børnene ikke var af den opfattelse, at det var faderen, der havde slået deres mor ihjel, hvilket kan være en af grundene til, at der fortsat var samvær. Dommen bemærker endvidere, at bestemmelsen om at opretholde kontakten til en forælder, der er dømt for alvorlig personfarlig kriminalitet, skal anvendes restriktivt og at der er en klar formodning imod, at en forælder skal have del i forældremyndigheden, hvis forælderen er idømt en af de i bestemmelsen oplyste forbrydelser.

Der er også mulighed for anden kontakt end fysisk samvær jf. FOL § 22, hvor der eksempelvis kan være tale om telefonsamtaler, brevveksling, videosamtaler eller lignende. Det er et krav, at der er tale om særlige tilfælde, og dermed er det ikke noget som Familieretshuset har in mente at gøre til en almindelig foranstaltning. Det kan eksempelvis benyttes som en optrappingsordning for et barn og en forælder, der ikke har set hinanden i lang tid, eller hvis der er lang afstand mellem barnet og samværsforælderen.³²

Et eksempel på, at bestemmelsen blev taget i brug, ses i Civildirektoratets afgørelse af 26. april 2004³³, hvor en forælder der var udstationeret til et andet land, søgte om fastsættelse af telefonisk kontakt med barnet. Dette blev nægtet af Statsamtet, hvorefter forælderen klagede til Civildirektoratet, der ændrede afgørelsen og fastsatte kontakt med barnet to dage ugentligt. Civildirektoratet lagde vægt på, at det var bedst for barnet, at kontakten blev opretholdt under udstationeringen. Der blev yderligere lagt vægt på, at der forinden udstationeringen var samvær mellem forælderen og barnet. Denne afgørelse kan ikke siges at have en høj præjudikatsværdi, da afgørelsen er truffet af Civildirektoratet samt afgørelsen er af ældre dato. Yderligere kommer Civildirektoratet frem til en anden afgørelse end Statsamtet. Afgørelsen er dog interessant set fra et historisk perspektiv, da det kan udledes, hvilke momenter man tillagde vægt før at kontakten kunne ske på anden vis. Der foretages i afgørelsen en afvejning af barnets bedste og tilknytningskravet er fremtrædende. Yderligere er afgørelsen et eksempel på, at kontakten kan ske telefonisk i særlige tilfælde.

---

³² Christensen, Stine, Forældreansvarsloven med kommentarer, s. 395.

³³ J.nr.: 04-540-01785.

4.3.1. Overvåget samvær

Det er muligt for Familieretshuset eller Familieretten at træffe afgørelse om overvåget samvær i Familieretshuset, hvor der vil være en børnesagkyndig til stede under samværet. Det overvågede samvær kan både etableres hvis forældrene har et højt konfliktniveau, hvis samværsforælderen er mistænkt for at have begået vold mod barnet eller hvis forælderen har misbrugsproblematikker.

I dommen TfA2020.198Ø havde forældrene et højt konfliktniveau og et vanskeligt samarbejde. Herudover var det moderens overbevisning, at faderen, der også var samværsforælder, havde haft et misbrugsproblem som han givetvis ikke var ude af. Faderen søgte om midlertidigt samvær i Statsforvaltningen og fik afslag herpå – senere søgte han på ny i Familieretshuset, hvor der blev foretaget en børnesagkyndig undersøgelse, hvorefter han fik endnu et afslag. Grundlaget for afslaget i Familieretshuset var, at det ikke var bedst for barnet at se sin far, grundet det ikke eksisterende samarbejde mellem forældrene. På denne baggrund ender sagen i Familieretten, hvor faderens principale påstand var, at der skulle fastsættes støttet samvær og subsidiært overvåget samvær. Moderen påstod frifindelse, da hun ikke mente, at de kunne samarbejde til barnets bedste og hun var bekymret for volds- og misbrugsproblematikken. Byretten fandt, at grundet parternes høje konfliktniveau og manglende samarbejdsevne, ville der ikke kunne skabes ro og stabilitet om barnet, der var 1 år gammelt. På denne baggrund blev der ikke fastsat samvær. Landsretten fandt dog, at hensynet til barnets relation til sin far, ansås som værende et tungtvejende hensyn. Det bemærkes, at det ikke var godtgjort, at faderen var ude af sit misbrug. Efter denne vurdering fandt Landsretten, at der burde fastsættes samvær mellem faderen og barnet med den betingelse, at der aflægges urinprøve før samværets start, og at samværet blev overvåget med en børnesagkyndig til stede. Dommen viser, at der på trods af mistanke om misbrug kan etableres overvåget samvær med vilkår om aflæggelse af urinprøve, således at relationen mellem samværsforælderen og barnet etableres og det blev i dommen nævnt, at denne relation er vigtig. I dommen anså man det for barnets bedste at have kontakt til sin far. Præjudikatsværdien i denne dom er særlig stor, da afgørelsen er afsagt i år 2020 af Landsretten uden dissens. Dommen viser, at relationen mellem et barn og en forælder tillægges særdeles høj vægt, også på trods af mulige misbrugsproblemer hos forælderen samt samarbejdsvanskeligheder. Dommen udviser tillige praksis for, hvordan man

håndterer samværet, når der netop er en mistanke om misbrug, således at samværet stadig bliver tilrettelagt til barnets bedste.

4.3.2. Midlertidigt kontaktbevarende samvær

I 2015 blev der indsat en bestemmelse i forældreansvarsloven, der gav mulighed for kontaktbevarende samvær mellem barnet og samværsforælderen, hvis forældrene netop havde ophævet samlivet eller hvis samværet var blevet afbrudt og der i umiddelbar forlængelse heraf søges om kontaktbevarende samvær. Det fremgår af bestemmelsen, at Familieretshuset inden for 3 uger efter modtagelsen af ansøgningen skal træffe en afgørelse herom jf. FOL § 29 a. Bliver det afgjort, at ansøgeren skal have midlertidigt samvær med barnet, har loven standardiseret varigheden og omfanget af samværet efter barnets alder jf. § 8 i bekendtgørelsen om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.³⁴ Hvis barnet eksempelvis er 8 år, bliver samværet fastsat til hver anden uge fra fredag kl. 17.00 til søndag kl. 17.00. Denne bestemmelse har afsat i princippet om, at man forsøger at bevare barnets forbindelse til begge sine forældre. Det bør ikke være en konsekvens for et barn i en skilsmisssituation, at det mister en af sine forældre, som det er vant til at have sin daglige gang med. Yderligere skal det heller ikke være en konsekvens for barnet, at det adskilles fra en forælder på usagligt grundlag. Med bestemmelsen ønsker man også, at det i tilfælde hvor sagerne trækkes i langdrag, ikke får den konsekvens, at et barn mister kontakten til en forælder over en længere periode. Afgør Familieretshuset, at der ikke skal fastlægges midlertidigt kontaktbevarende samvær, kan denne afgørelse indbringes for Familieretten.

4.3.3. Samvær med andre end forældrene

Samvær med andre end forældrene er reguleret i FOL § 20, hvor det i visse tilfælde er en mulighed at få fastsat samvær mellem barnet og andre end forældrene. Denne mulighed er gældende for barnets nærmeste pårørende og kommer kun i brug, hvis forældrene ikke frivilligt indvilliger i, at pågældende kan få samvær med barnet. Det er en betingelse, at barnets nærmeste pårørende er

---

³⁴ Bekendtgørelse nr. 299 af 20/03/2019.

fyldt 18 år og at barnet er knyttet til den pårørende.³⁵ Der kan således være tale om bedsteforældre, søskende, onkler, tanter mv. Det er ikke det biologiske bånd, der er bestemmende for, hvorvidt der kan etableres samvær med den pårørende. Der ses udelukkende på det sociale bånd, der er til barnet, hvorfor der også kan etableres samvær mellem barnet og dennes stedforældre eksempelvis. I vejledningen om samvær,³⁶ er der oplyst de specifikke situationer, hvor det er muligt for barnets nærmeste pårørende, at søge om samvær med barnet:

”Hvis en eller begge forældre er døde, eller en forælder er ukendt” eller ”Hvis der ikke – eller kun i yderst begrænset omfang – er samvær med den forælder, barnet ikke har bopæl hos.”³⁷

Det er altså en yderst indskrænket personkreds, der reelt har mulighed for at søge om samvær. Det er et krav at samværsforælderen er død, at der slet ikke er fastsat samvær, eller at der kun i yderst begrænset omfang er fastsat samvær mellem barnet og samværsforælderen. Er den ene eller begge forældre afgået ved døden, har barnet dermed mulighed for at opretholde kontakten til denne forældres familie eller andre pårørende. Et andet krav der skal være opfyldt, før § 20 kan anvendes er, at forældrene reelt skal have ophævet samlivet. Dette blev fastslået i TfA2012.309, hvor morforældrene anmodede Statsforvaltningen om samvær med barnebarnet, hvis mor opholdt sig på genoptræningscenter efter en alvorlig ulykke. Statsforvaltningen afslog ansøgningen om samvær og morforældrene klagede til Ankestyrelsens Familieretsafdeling, der stadfæstede Statsforvaltningens afgørelse. Begrundelsen hertil var, at Ankestyrelsen vurderede, at samvær efter forældreansvarslovens § 20 ikke giver hjemmel til fastsættelse af samvær i de situationer, hvor samlivet mellem forældrene ikke er ophævet. Barnets forældre var stadig gift og deres samliv ansås ikke for ophævet, grundet moderens nye bopæl samt behov for genoptræning, hvorfor der ikke var grundlag for at søge om samvær efter FOL § 20.

Sagens gang forløber sig således, at den der ønsker samvær, eksempelvis en bedsteforælder, sender en ansøgning til Familieretshuset. Herefter indkalder Familieretshuset bedsteforælderen og bopælsforælderen til møde. Barnets perspektiv bliver som udgangspunkt også belyst, og herefter

---

³⁵ Vejledning nr. 9279 af 20/03/2019 pkt. 16.1.

³⁶ Vejledning nr. 9279 af 20.02.2019.

³⁷ Vejledning nr. 9279 af 20/03/2019 pkt. 16.

træffes der en afgørelse ud fra, hvad der er bedst for barnet jf. FOL § 4. Her ser man bl.a. på, om det vil være bedst for barnet at bevare tilknytningen til den pårørende. Et eksempel herpå ses i TfA2010.627, der omhandler fastsættelse af samvær mellem en mormor og børnebørn, hvor børnene havde bopæl hos moderen. Det skal dog bemærkes at det i 2010 var Statsforvaltningen og Familiestyrelsen der tog sig af disse sager, hvilket i dag er Familieretshuset og Familieretten. Bedsteforælderen anmodede Statsforvaltningen om samvær med sine børnebørn, hvilket hun fik afslag på, da moderen og bedsteforælderen havde et konfliktfyldt samarbejde. Bedsteforælderen påklagede herefter afgørelsen til Familiestyrelsen, der stadfæstede Statsforvaltningens afgørelse dog med en anden begrundelse. Begrundelsen var, at der ikke er hjemmel i forældreansvarsloven til at fastsætte samvær med en bopælsforælders forælder. Dommen viser dermed, at det kun er muligt for samværsforælders side af familien at ansøge om samvær med barnet efter FOL § 20 og at man ikke yderligere foretager en vurdering af barnets relation til bedsteforælderen.

Dagældende bestemmelsen i § 20 er dog ændret ved lov nr. 600 af 18. juni 2012, således at man udvidede stk. 1 til også at være omfattet, hvis en forælder er ukendt og betingelsen om, at der skulle foreligge "*ganske særlige tilfælde*" for at der kunne fastsættes samvær, blev ophævet. Herudover skete der en lempelse af tilknytningskravet, der gik fra at være "*nært knyttet*" til blot at være "*knyttet til*". Det vil sige, at loven er blevet lempeligere siden dommens afsigelse. I dommen oplyste bedsteforælderen, at hun havde passet børnene fra fødslen af og at børnene led ved ikke at have kontakt til bedsteforælderen. I denne dom opvejedes den sociale relation ikke til bedsteforælders eller børnenes fordel og begrundelsen var udelukkende, at der ikke var hjemmel i loven til at fastsætte samvær med en bopælsforælders forælder. Dette betyder dermed, at der ikke skete en afvejning af, hvad der var bedst for barnet – man afviser ansøgningen på grundlag af den lovregulering der findes. Dette viser også, at man inden for familieretten skønner, at forældrene ved, hvad der er bedst for barnet.

Det er stadig den klare hovedregel i familieretten, at samvær mellem bedsteforældre kun bliver fastsat, hvis en forælder er ukendt, død eller at der kun er samvær med en forælder i yderst begrænset omfang, hvorefter bl.a. bedsteforældrene på samværsforælders side, kan søge om fastsættelse af samvær. Opfyldes en af disse betingelser, er det yderligere en betingelse, at barnet

er knyttet til den pågældende ansøger. Herefter skal det vurderes, om det vil være bedst for barnet at bevare denne tilknytning.

I TfA2010.396/1 blev omfanget af samvær med barnets stedforælder, som barnet havde boet med i 3 ud af 5 leveår, afgjort. Dommen omhandler en stedforælder, der havde fået fastsat samvær med barnet i Statsforvaltningen, hvilket moderen klagede over til Familiestyrelsen, da hun ønskede samværet indskrænket. Her udtalte familiestyrelsen, at det ikke var hensigten med FOL § 20, at samværet skulle være af samme omfang som forældresamvær, og dermed indskrænkede Familiestyrelsen omfanget af samværet til hver tredje weekend.

Dommen er afgjort i år 2010 og i år 2012 skete der en lovændring af § 20, hvor man gjorde op med tankegangen om, at omfanget af samværet efter § 20 ikke kunne være på lige fod med forældresamvær. Ved lovændringen i 2012 blev det muligt at få fastsat samvær i samme omfang som en forælder efter FOL § 19.³⁸ Dette begrundedes i forarbejderne med, at det i visse situationer kunne være til barnets bedste, at omfanget af samværet blev udvidet til mere end bestemmelsen først gav mulighed for. Der nævnes i forslaget et konkret eksempel med en stedforælder, der kan have været et af barnets primære omsorgspersoner i barnets liv. Derfor blev det muliggjort at få fastsat samvær efter FOL § 20 i et videre omfang end dommen tilskriver. Dommen og lovforslaget viser dog, at det er muligt for en stedforælder, der har en tilknytning til barnet at få fastsat samvær efter FOL § 20.

Det fremgår af lovforarbejderne, at der skelnes mellem samvær med en social forælder og andre. Er der tale om en social forælder som eksemplet ovenfor, der har været en del af barnets liv og været en primær omsorgsperson for barnet, er der lagt vægt på, at det kan være bedst for barnet at omfanget af samværet er tilsvarende almindeligt forældresamvær efter FOL § 19. Ved andre personer end en social forælder fastslår forarbejderne, at omfanget oftest er i mindre omfang end almindeligt forældresamvær. Der nævnes desuden et eksempel med en weekend om måneden eller en dag om måneden.³⁹

---

³⁸ L 157, 2011-2012, pkt. 3.3.4.2.

³⁹ L 157, 2011-2012, pkt. 3.3.4.2.

4.3.4. Tvangsfuldbyrdelse af samvær

Foreligger der en skriftlig aftale eller afgørelse om samvær, hvori der fremgår en tvangsfuldbyrdelsesklausul efter retsplejelovens (RPL) § 478, er det muligt at få Familierettens hjælp til udlevering af barnet, hvis den ene forælder ikke overholder aftalen. Efter det nye fuldbyrdelsessystem, der også blev indsat ved reformen i år 2019, er tvangsfuldbyrdelsesmuligheden reguleret i RPL § 456 p, hvoraf barnets bedste tillige er lovfæstet. Dette betyder, at tvangsforanstaltningen kun kan ske, hvis det vurderes at være til barnets bedste. Tvangsfuldbyrdelsen kan ske ved enten tvangsbøder, anvendelse af umiddelbar magt ved tilbageholdelse af forælderen eller ved politiets afhentning af barnet jf. RPL § 456 q, stk. 2, hvis der er tale om enten samværsforælderen eller bopælsforælderen. Er der tale om tvangsfuldbyrdelse vedrørende samvær med andre end barnets forældre jf. FOL § 20, kan fuldbyrdelsen kun ske ved hjælp af tvangsbøder.

I nogle tilfælde er det nødvendigt for Familieretten at få sagen yderligere belyst, hvorfor der kan indhentes en børnesagkyndig erklæring eller foretages en børnesamtale med barnet jf. RPL § 537, stk. 2. Herudover kan Familieretten ændre samværets omfang, tid, sted og vilkår for samværet jf. § 456 q, stk. 4. Vurderes det, at barnets sundhed udsættes for fare ved fuldbyrdelse af samværet, kan Familieretten nægte fuldbyrdelsen. Det er dermed et gennemgående tema i afgørelser der vedrører barnet, at barnets bedste og hensynet til barnet skal være i første række.

4.4. Børneenheden og barnets perspektiv

Det er barnet der er i centrum i det nye familieretlige system jf. FOL § 1. Barnets inddragelse i sagen inden der kommer en afgørelse, er et grundlæggende princip i forældreansvarsloven og der er fokus på, at dette sker tidligt i forløbet.⁴⁰ Denne kontakt til barnet foregår via Børneenheden og involverer ofte en børnesamtale eller en børnesagkyndig undersøgelse. Hovedreglen er derfor, at barnet inddrages i forældreansvarssagen jf. FOL § 34, stk. 1. Undtagelsen hertil er, hvis barnets inddragelse i sagen er til skade for barnet, eller hvis det er unødvendigt – eksempelvis hvis forældrene sammen kan nå til enighed jf. FOL § 34, stk. 2.

---

⁴⁰ Betænkning over lovforslag nr. L 133, s. 2.

Familieretshusets Børneenhed blev oprettet sammen med Familieretshuset i år 2019 og er reguleret i familieretshuslovens kap. 5. Formålet med den nyoprettede Børneenhed er at støtte børn, hvis forældre gennemgår eller har gennemgået en skilsmisse, og evt. har en forældreansvarssag kørende i Familieretshuset. Børneenhedens kompetence strækker sig bl.a. fra at være en ordning, hvor barnets får tildelt en kontaktperson, en bisidder, tilbud om børnesagkyndig rådgivning samt en rådgivningslinje jf. FAL § 15, stk. 2. Yderligere behandler enheden henvendelser fra børn, der har gjort brug af deres initiativret efter FAL § 35.

Det er også Børneenhedens opgave at barnet, hvis forældre er involveret i en forældreansvarssag, får en tryk opfattelse af situationen. Derfor er det enheden der sørger for al direkte kontakt med barnet, herunder børnesamtaler, iværksættelse af en børnesagkyndig undersøgelse og afdækning af barnets perspektiv. Der stræbes efter, at det er barnets kontaktperson, der foretager den direkte kontakt til barnet, hvis barnet har en kontaktperson.⁴¹

4.4.1. Barnets initiativret

I FOL § 35 findes barnets initiativret, hvilket giver barnet mulighed for at indkalde sine forældre til møde i Familieretshuset. Barnet kan bringe samvær, forældremyndighed og bopæl op på mødet. Det er et krav at barnet er fyldt 10 år, før barnet benytte sig af initiativretten. Børneenheden har pligt til at indkalde forældrene og barnet til møde med udgangspunkt i det emne, som barnet ønsker at tage op.⁴² Udgangspunktet er, at mødet afholdes som et vejledningsmøde – det er ikke nødvendigt, at barnet deltager. Formålet er at få belyst barnets perspektiv og ønsker. Barnet kan derfor komme til et selvstændigt møde forinden, hvorefter den børnesagkyndige efterfølgende afholder et møde med forældrene. Initiativretten kan også blive benyttet i en verserende sag eller tæt ved en sags afslutning, hvilket kan resultere i, at der skal afholdes flere møder inden en afgørelse bliver truffet. Børneenheden er omfattet af notatpligten efter offentlighedsloven, når de modtager henvendelse fra et barn og de er tillige omfattet af underretningspligten efter serviceloven, såfremt der opstår en bekymring på baggrund af en henvendelse.

---

⁴¹ Vejledning nr. 9404 af 26/06/2020.

⁴² Vejledning nr. 9403 af 26/06/2020, pkt. 2.1.3.

4.5. Samarbejdet mellem Familieretshuset og kommunen

Familieretshuset og kommunen samarbejder på forskellige måder. Kommunen kan af egen drift anmode Familieretshuset om at starte en forældreansvarssag op, hvis kommunen er forpligtet til at yde hjælp til et barn efter kap. 11 i SL jf. FAL § 24. Dette kaldes også for kommunens initiativret. Kommunen tager brug af sin initiativret, hvis der opstår en bekymring for et barn, der er relateret til forældremyndighed, bopæl eller samvær. Denne bekymring skal dog være så alvorlig, at alternativet er anbringelse uden for hjemmet uden samtykke efter SL § 58. Derfor forsøger man ved at benytte initiativretten at undgå en sådan anbringelse.⁴³

Når Familieretshuset modtager en anmodning, der visiteres til at være en § 7-sag, er myndigheden forpligtet til at rette henvendelse til den kommune, som barnet bor i jf. FAL § 29. Formålet med dette er at få afdækket behovet samt at få oplyst sagen, med henblik på den videre sagsbehandling. Når der er tale om en § 7-sag, kan diverse myndigheder udveksle forskellige oplysninger med hinanden, dette gælder ikke kun for kommunen og Familieretshuset, men også politiet, sundhedsmyndigheder og anklagemyndigheden jf. FAL § 30. Begrundelsen herfor er, at der er tale om en kompleks sag, hvor det er nødvendigt med en tværfaglig afdækning af sagen, for at finde frem til en afgørelse, der beskytter barnet og er til barnets bedste.⁴⁴

4.6. Delkonklusion

Det er tydeligt, at barnet i den nuværende lovgivning er tillagt en central placering. Barnets bedste er et gennemgående tema i forældreansvarsloven, og man sigter ihærdigt efter, at vægte børnenes hensyn tungere end forældrenes hensyn og behov. Dog er forældrenes samværs mulighed ikke undermineret som følge heraf. Det er til stadighed forældrene, der har partsbeføjelse i samværsagerne og det er i sidste ende forældrene, der kan søge om fastsættelse af samvær.

---

⁴³ Adolphsen, Caroline m.fl., Børn i familie- og socialretten, s. 92.

⁴⁴ Vejledning nr. 9254 af 20/02/2019, pkt. 4.1.

De retlige og biologiske forældre tillægges høj vægt i forældreansvarsloven og der er kun i begrænset omfang åbnet op for barnets mulighed for kontakt og tilknytning til andre pårørende eller netværk, når en familie splittes.

Linda Nielsen forklarer som en opsummering den tendens, der ses i familieretten, når man ser på selve familiebegrebet: *”Kort og firkantet kan det udtrykkes sådan, at der lægges vægt på formen og ikke indholdet med fordele i relation til klarhed, men ulemper i relation til ”udgrænsning” af en række nære fællesskaber”*.⁴⁵ Dette ses også i overstående redegørelse af samvær med andre end forældrene, der kun tildeles undtagelsesvist. Det tillægges altså ikke som sådan betydning, at barnet har en pårørende eller et netværk efter en skilsmisse, som dette ønsker at opretholde kontakten til.

Den familieretlige lovregulering er i særdeleshed præget af et ægtefælleprincip, der definerer familien. Dog har der på det seneste været en tendens til en konservativ opblødning i forhold til andre familieformer, herunder samlivsforhold.⁴⁶ Herudover benytter familieretten et forældreprincip. Dette princip fastlægger forældrerollerne til de retlige og biologiske forældre som klar hovedregel. Dette ses også i tvangsfuldbyrdsreglerne, hvor der er en række tvangsforanstaltninger, der kan tages i brug for at fuldbyrde samværet mellem barnet og forælderen, hvorimod der kun er adgang til at give tvangsbøder, når der er tale om samvær med andre end forældrene efter FOL § 20. Dette statuerer yderligere forældreprincippet i den familieretlige lovregulering.

5. Det socialretlige perspektiv

Lov om social service (SEL) indeholder en række forskellige socialretlige reguleringer, herunder bl.a. forebyggende tilbud såsom rådgivning, tilbud til personer med særlige sociale problemer samt ydelsestilbud. Selve formålet med loven, er at tilbyde rådgivning og støtte til forebyggelse af sociale

---

⁴⁵ Nielsen, Linda, Familiebegrebet i lovgivningen, s. 173.

⁴⁶ Nielsen, Linda, Familiebegrebet i lovgivningen, s. 172.

problemer samt at tilbyde serviceydelser, som også kan have en forebyggende effekt og tilgodese behov, der følger af særlige sociale problemer og af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne jf. SEL § 1. Hjælpen vil forsøge at fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv, og lette dagligdagen på baggrund af en individuel og konkret vurdering, af den enkeltes behov.

Dette kapitel vil gå i dybden med de særlige tilbud loven tilbyder børn og unge med behov for særlig støtte. Dette er navnlig reguleret i lovens kapitel 11. I specialets kapitel 4 om forældreansvarsloven er det fastlagt, at det som hovedregel er forældrene, der har ansvaret for at drage omsorg for barnet og sikre barnets bedste. Socialretten regulerer overordnet set opgavefordelingen mellem forældre og samfundet, hvilket uddybende betyder, at forældrene har hovedansvaret for barnet og at samfundet supplerer med en række hjælpeforanstaltninger såsom dagtilbud, skoletilbud, børne- og ungeydelse mv. Der kan dog være tilfælde, hvor forældrene ikke kan påtage sig denne opgave, hvorefter ansvaret overgår fra forældrene til kommunen. I disse situationer skal kommunen yde støtte i form af at sikre en opvækst i et trygt omsorgsmiljø med tilknytning til stabile voksenrelationer, og samtidig understøtte barnet eller den unges familiære relationer og netværksrelationer.

5.1. Den kommunale tilsynspligt

Kommunalbestyrelsen er underlagt den generelle tilsynspligt, hvilket betyder, at der skal føres tilsyn med børn og unge under 18 år og de forhold de lever under jf. SEL § 146. Kommunen er også pålagt en konkret tilsynspligt efter stk. 2, denne pligt bevirker, at kommunen skal være opmærksom på omstændigheder, hvor det kan antages, at et barn eller en ung har brug for støtte.⁴⁷ Det overordnede formål med at yde støtte til barnet eller den unge følger af SEL § 46, hvilket er at sikre at den pågældende får samme forudsætninger udviklingsmæssigt og sundhedsmæssigt som dennes jævnaldrene.⁴⁸ Endvidere fremgår det af SEL § 46, at støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste. Dette betyder at barnets bedste vægter tungere end forældrenes interesser – dog skal man se på situationen og barnet som en adskilt del af familien. Dermed er det

---

⁴⁷ Adolphsen, Caroline, m.fl., Børn i familie- og socialretten, s. 96.

⁴⁸ Adolphsen, Caroline, m.fl., Børn i familie- og socialretten, s. 100.

hele barnets eller den unges situation, der vurderes, herunder familiesituationen.⁴⁹ I SEL § 46, stk. 2 pointeres vigtigheden af, at støtten skal ske tidligt, således at problemerne ikke vokser sig større. Herudover fremgår det, at støtten skal være helhedsorienteret. For at få en tidlig indsats er det afgørende, at der foregår et tværfagligt samarbejde mellem de forskellige enheder, der arbejder med sagerne, således at man kan opnå den nødvendige oplysning af sagen.⁵⁰

Kommunen har en positiv forpligtelse til at føre tilsyn og foretage en opsøgende indsats – dette skal ses i sammenhæng med EMRK art. 3, der tilskriver, at ingen må underkastes tortur, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf. Denne lovbestemmelse kan synes kortfattet, men indeholder i særdeleshed et bredt spektrum af positive forpligtelser, som staten skal varetage – også i sociale sager.

Dommen *E and Others mod The United Kingdom* omhandler fire børn, der var blevet mishandlet både fysisk og seksuelt af deres stedfar igennem en årrække. Deres påstand var, at staten ikke havde overholdt deres positive forpligtelse til at beskytte dem. Et af børnene, E, bliver fundet bevidstløs efter at have taget en overdosis, hvorefter barnet havde forklaret sig med, at stedforælderen havde slået hende, råbt ad hende og gjort hende bange, hvorfor hun løb væk hjemmefra med intention om at begå selvmord. Et år efter løb et andet barn, L, også væk hjemmefra, hvor barnet hævdede, at stedforælderen havde forsøgt at voldtage hende. Herefter blev stedforælderen anholdt og erkendte sig skyldig i uanstændig opførsel overfor de to børn. Han blev dømt og vendte tilbage for at bo med familien igen. Ti år senere anmeldte tre af børnene forholdet om misbruget begået af stedforælderen til det lokale politi, hvorefter han endnu engang blev dømt.

Sagsøgerne, der var de fire børn, hævdede, at myndighederne undlod at beskytte dem mod misbruget og påberåbte sig bl.a. EMRK art. 3. EMD skulle derfor i denne sag undersøge, om den lokale myndighed havde været klar over eller burde have været klar over, at sagsøgerne var udsat for misbrug eller var i fare herfor. I bekræftende fald skulle det undersøges, om myndighederne tog de nødvendige skridt mod at beskytte børnene jf. præmis 93. EMD lægger vægt på, at den nationale

---

⁴⁹ Vejledning nr. 9142 af 26/02/2019.

⁵⁰ Vejledning nr. 9142 af 26/02/2019, kap. 1, pkt. 14.

domstol ikke bestrider sagsøgernes påstande om misbrug og bl.a. tildelte sagsøgerne erstatning herfor. EMD var endvidere overbevist om, at de sociale myndigheder burde have været opmærksomme på situationen med begrundelse om, at stedforælderen efter sin første dom fortsatte med at bo med familien. Her burde myndighederne have været opmærksomme på den risiko der var ved, at stedforælderen boede med familien igen. På denne baggrund afgjorde EMD at der var sket en krænkelse af EMRK art. 3, om forbud mod tortur og nedværdigende behandling. EMD fastsætter dermed, at staten har en pligt til at beskytte mod overgreb og at staten i dette tilfælde burde have været opmærksomme på situationen og stedforælders kriminelle historik. Dermed kan det konstateres, at kommunen har en positiv forpligtelse, til at afhjælpe i sådanne situationer og det er fastsat i retspraksis fra EMD, at staten skal sikre borgerne imod nedværdigende behandling.

En anden dom, der konstituerer statens positive forpligtelse er Z. m.fl. mod The United Kingdom, som omhandlede fire søskende, der også var sagsøgerne. Sagsøgerne stiftede første gang bekendtskab med de sociale myndigheder, da et sundhedspersonale underrettede myndighederne om bekymring over for børnene, da børnene bl.a. stjal mad. Herudover havde naboerne til familien underrettet om, at børnene var låst ude af huset det meste af dagen. Myndighederne var opmærksomme på familien og overvågede dem i 4 år efterfølgende. I selvsamme periode fortsatte problemerne. Politiet efterforskede senere et indbrud og ved ransagningen fandt politiet, at børnenes værelser var meget beskidte og madrasserne var gennemblødte med urin. Et år senere i 1990 blev det igen rapporteret, at børnene stjal mad fra skraldespande på skolen, samt at to af børnene havde blå mærker i ansigtet. Endvidere var børnene blevet låst inde på deres værelser og havde tørret ekskrementer af på vinduet.

Børnene blev anbragt i plejefamilie i 1992, efter moderen anmodede herom. Hun udtalte, at hvis børnene ikke blev fjernet, ville hun slå dem. Psykologen der undersøgte børnene, fandt at de tre ældste var alvorlig psykisk forstyrrede og at det var det værste tilfælde af forsømmelse hun havde set. Påstanden i dommen var, at myndighederne ikke havde taget hensyn til børnenes velfærd og taget de nødvendige skridt for at beskytte dem. EMD indledte med at forklare i præmis 73, at art. 3 indeholder et af de mest grundlæggende værdier for et demokratisk samfund, og at stater der har

ratificeret EMRK er forpligtet til at sikre, at personer indenfor deres jurisdiktion ikke bliver udsat for nedværdigende behandling. EMD fastlagde endvidere i præmis 73: *“These measures should provide effective protection, in particular, of children and other vulnerable people and include reasonable steps to prevent ill treatment of which the authorities had or ought to have had knowledge.”*

Der bliver dermed fastsat et skærpet hensyn til børn i disse situationer, hvor staten havde eller burde have haft kendskab til forholdene. EMD konstaterer, at der ikke var nogen tvivl om, at de fire børns behandling var lig med umenneskelig og nedværdigende behandling og at staten ikke opfyldte sin positive forpligtelse til at yde beskyttelse i henhold til art. 3. Der blev lagt vægt på, at børnene kun kom i pleje, fordi moderen selv bad om det. EMD bemærker også, at der er en vanskelig afvejning, der skal foretages ved tvangsanbringelse af børn, hvor man også skal forsøge at bevare familielivet efter EMRK art. 8. Der var dog ingen tvivl i dette tilfælde om, at børnene ikke var blevet beskyttet af det langvarige misbrug og at der forelagde en krænkelse af art. 3. Af dommen kan det også udledes, at den positive forpligtelse er særligt skærpet i forhold til børn, hvor staten havde eller burde have haft kendskab til bekymringen.

5.2. Oplysning af børnesager

Selve opsporingen af børn eller unge, der har brug for særlig støtte, kan ske via den kommunale tilsynspligt, som er forklaret ovenfor. Den kan også ske ved, at der bliver sendt en underretning til kommunen angående barnet eller den unge. Underretningspligten er opdelt for henholdsvis private og for fagpersoner jf. SEL §§ 153-154. Fagpersoner i et offentligt hverv, har en skærpet underretningspligt i forhold til privatpersoner, hvor den almindelige underretningspligt er gældende for enhver borger. Denne personkreds strækker sig til alle offentlige hverv i både myndigheder, den kommunale forvaltning, domstolene, pædagoger, læger mv. Formålet med at underrette er netop, at kommunen får kendskab til det pågældende barn eller den unge.⁵¹ At underretningspligten er skærpet for fagpersoner betyder, at man skal reagere, hvis der blot er en antagelse om en bekymring – det er dermed ikke et krav, at man har et konkret kendskab til bekymringen. Den private borgers underretningspligt har ingen formkrav og der er mulighed for at underrette

---

⁵¹ Adolphsen, Caroline, m.fl., Børn i familie- og socialretten, s. 103.

anonymt. Man bliver som privat borger ikke part i sagen. Den private borger har pligt til at underrette kommunen, hvis der er kendskab til et barn, som kan have brug for hjælp eller støtte jf. SEL § 154. Det kan også hænde, at en familie selv henvender sig til kommunen. Når kommunen modtager en underretning, følger det af den kommunale tilsynspligt jf. SEL § 146, at det skal undersøges, hvorvidt der er behov for at sætte foranstaltninger i gang, således at sagen kan blive yderligere belyst. Inden for den kommunale tilsynspligt indgår det også som en forpligtelse at modtage og vurdere diverse underretninger, hvorefter disse skal registreres samt genvurderes i tilfælde af flere underretninger i samme sag.

Officialprincippet som er et grundlæggende princip i forvaltningsloven om, at myndigheden skal oplyse sagen ved at indhente relevante oplysninger, er også gældende i børnesagerne og derfor er dette kommunens pligt jf. retssikkerhedslovens § 10. Yderligere gælder proportionalitetsprincippet også, der tilskriver, at der skal være sammenhæng mellem den sag man har og de foranstaltninger man igangsætter i selvsamme sag. Disse oplysninger søges tilvejebragt via den børnefaglige undersøgelse jf. SEL §§ 50 og 51.

5.2.1. Den børnefaglige undersøgelse

I sager vedrørende servicelovens kapitel 11, er den børnefaglige undersøgelse jf. SEL § 50 et centralt og vigtigt redskab til at få sagen belyst. Undersøgelsen skal ses som et middel til at udføre en problemanalyse, der kan give et indblik i, hvilken støtte familien eventuelt skal have. Undersøgelsen foretages, hvis det antages at barnet eller den unge trænger til særlig støtte, jf. SEL § 50, stk. 1. Det tilstræbes efter at foretage undersøgelsen i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren, og den unge over 15 år. Der gælder et helhedsprincip, når undersøgelsen skal foretages, og man sigter efter at få et helhedsbillede af barnet eller den unges forhold jf. SEL § 50, stk. 2. Denne helhedsbetragtning betyder, at en families kompetencer og ressourcer også skal belyses, ligesom man skal oplyse, hvilket miljø pågældende barn eller ung lever i. Der er seks områder oplistet i SEL § 50, stk. 2, der som hovedreglen skal oplyses i den børnefaglige undersøgelse. Disse punkter er: *udvikling og adfærd, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsordning og venskaber og andre relevante forhold.*

Familieforholdet er i dette speciale relevant at uddybe, for at få en forståelse af, hvad der lægges vægt på. Det fremgår af vejledningen om indsatser og særlig støtte til børn, unge og deres familier,⁵² at familieforhold både omfatter familien og netværket og herunder dennes sammensætning. Forældrenes omsorgsevner og ressourcer undersøges, for at klarlægge barnets behov. Undersøgelsen skal endvidere klarlægge: *”barnets eller den unges forhold til søskende, forældre uden del i forældremyndigheden, bedsteforældre og andre personer fra netværket, bl.a. med henblik på at hjælpe barnet eller den unge med at bevare vigtige relationer under en eventuel anbringelse uden for hjemmet”*, hvilket følger af vejledningens kap. 8 pkt. 184.

Der stræbes efter at afholde en børnesamtale, hvilket er udgangspunktet i SEL § 50, stk. 3, for at belyse barnets eller den unges perspektiv. Dog kan sagens karakter eller barnets modenhed tale imod afholdelsen af en børnesamtale. I tilfælde af, at samtalen ikke kan finde sted, skal barnets synspunkter søges tilvejebragt på anden vis. Med børnesamtalen, der foregår imens undersøgelsen er i gang, er det også formålet, at barnets perspektiv bliver belyst tidligt i forløbet, således at der kan foretages sideløbende foranstaltninger, hvis dette findes nødvendigt.⁵³

Viser undersøgelsen ved afslutningen, at der skal foretages foranstaltninger til at afhjælpe familien, skal der redegøres for, hvilke foranstaltninger der findes passende efter SEL § 52. § 50-undersøgelsen skal dermed resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger og en uddybelse af, hvilken art disse bør være jf. SEL § 50, stk. 6. Slutteligt har forældremyndighedsindehaverne mulighed for at tilføje kommentarer til undersøgelsen.

5.2.2. Handleplaner

Der skal foretages en handleplan inden der træffes afgørelse om foranstaltninger jf. SEL § 140. I undtagelsestilfælde, hvor det er nødvendigt med akutte foranstaltninger, er det sufficient med en

---

⁵² Vejledning nr. 9142 af 26/02/2019.

⁵³ Schultz, Trine m.fl., Socialret – Børn og unge, s. 205.

kort angivelse af formålet med foranstaltningen. Med udgangspunkt i § 50-undersøgelsen, skal handleplanen foretages, hvor der beskrives konkrete mål i forhold til at udbedre de problemstillinger, der fandtes at være i § 50-undersøgelsen. Er det bestemt, at barnet eller den unge skal anbringes, skal handleplanen indeholde den forventede varighed af anbringelsen jf. SEL § 140, stk. 3. Handleplanen skal også indeholde en beskrivelse af de mål, man ønsker at nå med foranstaltningerne.

5.3. Tvangsanbringelse

Med anbringelsesreformen, der trådte i kraft i år 2006, var der fokus på anbringelsessager og man ville forbedre kommunens håndtering af disse sager, således at den blev mere systematisk. Her var der bl.a. fokus på inddragelse af barnet, familien og netværket og fokus på at præcisere de forskellige undersøgelser, handleplaner og afgørelser. Overordnet set, ville man have, at indsatsen skulle ske til gavn for barnets bedste.⁵⁴

Barnets reform⁵⁵ trådte i kraft i år 2011 og er en forlængelse af anbringelsesreformen.⁵⁶ Siden anbringelsesreformen oplevede man stadig fejl i sagsbehandlingen på det kommunale plan, og man fandt også, at anbragte børn og unge til stadighed klarede sig dårligere uddannelsesmæssigt, hvilket fremgår af praksisundersøgelser lavet af Ankestyrelsen. Det centrale fokuspunkt i denne reform var, at barnets interesser og hensyn opvejer forældrenes, og at barnet skal være i centrum for de afgørelser der træffes.⁵⁷

Af de foranstaltninger der er opremset i SEL § 52, stk. 2, er anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet jf. § 52, stk. 3, nr. 7, en af de mest omfattende foranstaltninger, som kommunen kan træffe. En formel forskel på en anbringelse med forældrenes samtykke og en tvangsanbringelse er, at tvangsanbringelsen skal godkendes i børn og unge-udvalget i den pågældende kommune. Tvangsanbringelse er reguleret i SEL § 58, hvor det er en betingelse, at der er en åbenbar risiko for

---

⁵⁴ L 8, 2004-05, 1. samling, 2. afsnit, s. 249.

⁵⁵ L 178 af 24/03/2010.

⁵⁶ L 178 af 24/03/2010, 1. afsnit, s. 8.

⁵⁷ Schultz, Trine, m.fl., Socialret, s. 49.

alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed og udvikling – allerede her, ses et skærpet krav i bestemmelsen. Yderligere må problemerne ikke kunne løses ved forsat ophold i hjemmet, hvilket er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet. Der er oplyst fire anbringelsesgrundlag i § 58: 1) problemet er hos forældrene, der ikke yder tilstrækkelig omsorg, 2) problemet er hos forældrene, der har begået overgreb, 3) problemet er hos barnet, der har misbrugsproblemer eller kriminel adfærd eller 4) problemet er hos barnet med andre adfærdsvanskeligheder.⁵⁸ Ud over behandlingen i børn og unge-udvalget kræver indstillingen til en tvangsmæssig anbringelse, en børnefaglig undersøgelse jf. § 50, med en beskrivelse af anbringelseskriterierne jf. § 58, en forældrekompetenceundersøgelse, en handleplan jf. § 140, samt barnets holdning til anbringelsen. Dette materiale skal samlet set belyse sagen således at udvalget kan træffe en saglig afgørelse. Det er Ankestyrelsen og byretten, der har ankekompetencen i afgørelserne.

5.3.1. Akut tvangsanbringelse

I nogle tilfælde vil det være nødvendigt for barnets tarv, at barnet bliver akut tvangsanbragt – dette sker i tilfælde, hvor det vurderes at barnets situation er meget kritisk og at barnet derfor har brug for akut indgriben. Dette er reguleret i SEL § 75 og bliver benyttet når barnets øjeblikkelige behov taler herfor. En akut tvangsanbringelse er en formandsbeslutning, hvilket betyder, at sagen ikke kan afvente et børn og unge-udvalgsmøde jf. SEL § 58, stk. 4, jf. § 75. Derfor er det formanden for udvalget, der træffer afgørelsen om den foreløbige akutte tvangsanbringelse. Om der er brug for en akut afgørelse, beror på en konkret vurdering i hver enkelt sag. Herefter skal sagen forelægges for børn og unge-udvalget hurtigst muligt og senest efter 7 dage jf. SEL § 75, stk. 3. Forinden den akutte anbringelse, skal kommunen forsøge at indhente samtykke fra forældrene, således at anbringelsen ikke bliver tvangsmæssig. Ved den akutte tvangsanbringelse foreligger der ikke samme oplysningsgrundlag som ved den almindelige tvangsanbringelse. Anbringelsen sker dermed før der er udfærdiget en børnefaglig undersøgelse og handleplan. Betingelserne for en akut tvangsanbringelse er, at anbringelsesgrundlaget i SEL § 58, stk. 1-4 er opfyldt og at barnets øjeblikkelige behov ikke kan afvente et sagligt oplysningsgrundlag i form af handleplan mv. Denne

---

⁵⁸ Schultz, Trine, m.fl., Socialret – børn og unge, s. 260 ff.

anbringelsesform benyttes både ved kortvarige og langvarige indsatser og kan begrundes i overgreb, alvorligt omsorgssvigt eller vold mod barnet eller den unge.

I K & T mod Finland kommer EMD ind på, hvorvidt det er i strid med EMRK art. 8 om retten til familieliv og privatliv, at en forælder ikke inddrages i beslutningsprocessen vedrørende en akut anbringelse. Sagsøgerne var moderen og samleveren, hvis børn blev akut tvangsanbragt grundet moderens ustabile psykiske helbred. Moderens påstand var, at anbringelsen af hendes to børn udgjorde en krænkelse af familielivet efter EMRK art. 8. Dommen viser i præmis 150, at på trods af, at samleveren ikke var begge af børnenes rigtige far, fandtes der stadig at være et familieliv grundet det personlige bånd og det faktum, at barnet og samleveren havde boet sammen før anbringelsen. Samleveren og barnet havde dermed dannet et familieliv, med den hensigt at fortsætte livet sammen. EMD statuerede i præmis 166 også, at der ved en akut anbringelse ikke altid er mulighed for at inddrage forældremyndighedsindehaverne i beslutningsprocessen.

Yderligere kan dette ikke være formålet med en akut anbringelse, hvis forældrene er selve grunden til anbringelsen og det dermed er dem, der udgør en fare for barnet. Dermed opvejer EMD beskyttelsen af barnet mod forældrenes mulighed for at blive inddraget i beslutningsprocessen af den akutte anbringelse. EMD lagde vægt på, at staten har en bred skønsudøvelse hvad angår nødvendigheden af at tvangsanbringe et barn. I denne sag fik moderen og samleveren overvåget samvær med børnene en gang om måneden. Her fandt EMD, at mulighederne for genforening med forældrene bliver formindsket og muligvis ødelagte, hvis der ikke er samvær eller hvis der meget sjældent er samvær jf. præmis 177. Sådanne begrænsninger vedrørende eksempelvis samvær, kræver strengere krav fra myndighedens side, da sådanne begrænsninger kan udgøre en krænkelse af EMRK art. 8 jf. præmis 155. EMD bemærker endvidere at myndighederne i denne sag har været særdeles negative i forhold til at genforene familien. Der fandtes at være en krænkelse af EMRK art. 8 vedrørende myndighedernes skridt til at genforene familien. Der fandtes ikke at være en krænkelse af art. 8 vedrørende den akutte anbringelse. Ved dommen kan det udledes, at familielivet der søges beskyttet i EMRK art. 8 afhænger af nære personlige bånd og ikke nødvendigvis biologiske bånd. EMD ser yderligere på formålet med familiekonstellationen – i denne sag havde familien en klar intention om at fortsætte deres liv sammen, hvilket argumenterer for, at der er tale om en

beskyttet familie efter EMRK art. 8. Det kan også udledes af dommen, at myndighedernes begrænsninger ved eksempelvis samvær, i sådanne situationer kræver strenge krav.

5.3.2. Anbringelsesstedet

Der er forskellige anbringelsessteder og det er kommunen, der har kompetencen til at vælge rette anbringelsessted. Denne afgørelse skal findes på baggrund af handleplanen, således at kommunen kan se målene i handleplanen og derudfra vælge det anbringelsessted, der vil give barnet eller den unge de bedste forudsætninger. Barnet har mulighed for at komme i plejefamilie, netværksplejefamilie, på opholdssted, døgninstitution eller få eget værelse på et kollegie. Netværkspleje er en plejefamilie fra barnets eller den unges netværk – der er ikke krav om, at der skal være en slægtsrelation mellem barnet og netværksplejefamilien, hvorfor det også kan være barnets øvrige netværk. Barnet skal dog have en god relation til netværksplejefamilien. Denne form for plejefamilie ligger til grund for kravet om, at kommunerne skal inddrage familie og netværk i børnesager. Desuden skal kommunen tilbyde forældremyndighedsindehaverne og den unge, der er fyldt 12 år, gratis advokatbistand i anbringelsessager jf. SEL § 75, nr. 1.

Når et barn anbringes, sker der ingen ændring af forældremyndigheden. Der er dog en række praktiske opgaver mv., der overgår til plejeforældre eller personale på anbringelsesstedet jf. lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (VAL) § 3, hvorefter den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejeforældre og personalet på anbringelsesstedet. Denne bestemmelse medvirker til, at personalet eller plejeforældrene kan foretage visse indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret. Det er dog hovedreglen, at barnet eller den unge skal samtykke til omsorgshandlinger. Bestemmelsen giver mulighed for, at plejefamilien eller personalet kan foretage visse magtindgreb som led i den daglige omsorg for barnet. Formålet er hermed at opfylde barnets eller den unges behov samt sikre barnets interesser. Bestemmelsen skal holdes op imod FOL § 5, der regulerer hensynet til barnets egne synspunkter i forhold, der vedrører barnet. Når barnet anbringes, er det altså ikke kun forældremyndighedsindehaverne der har kompetencer, rettigheder og pligter over for barnet, det er også kommunen samt anbringelsesstedet.⁵⁹

---

⁵⁹ Schultz, Trine, m.fl., Socialret – børn og unge, s. 309.

Kommunen har dog kompetencer til visse foranstaltninger, hvis det findes nødvendigt, i stedet for forældremyndighedsindehaverne under en anbringelse, herunder ændring af anbringelsessted, uddannelse og behandling af barnet jf. SEL § 69, stk. 1.

Som skrevet skal det fremgå af handleplanen, hvornår man forventer, at anbringelsen ophører og barnet bliver hjemgivet. Det fremgår af SEL § 68, at anbringelsen skal ophøre, så snart formålet er opnået eller når anbringelsen ikke længere opfylder sit formål. Når barnet bliver 18 år, ophører foranstaltningen automatisk. Selve hjemgivelsesperioden kan vare i op til 6 måneder, hvor formålet er, at hjemgivelsen bliver så skånsom som muligt for barnet eller den unge jf. SEL § 68, stk. 4. Dette har den indvirkning, at hvis barnet eksempelvis bliver hjemgivet i retten, så kommer barnet ikke nødvendigvis hjem selvsamme dag.

5.3.1. Samvær med forældre og netværk

Det er kommunen, der vælger det konkrete anbringelsessted og det er en forpligtigelse, at kommunen forud for anbringelsen har undersøgt de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan være bidragende til at løse udfordringerne jf. SEL § 50, stk. 2. Herudover er det også en forpligtelse for kommunen, at de inddrager familie og netværk jf. SEL § 47. Når der skal findes en støtteperson til barnet, skal barnet inddrages, hvorefter barnet kan være med til udpegelsen. Dette er et tilbud til barnet men en forpligtelse for kommunen at tilbyde.

Barnets ret til kontakt og samvær med forældre og netværk er reguleret i SEL § 71. Personkredsen omfatter søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner mv. jf. 1. pkt. Det er kommunen, der træffer afgørelse om samværets omfang, hvis dette skal begrænses. Afgørelsen skal ske ud fra, hvad der er bedst for barnet. Den klare hovedregel er, at barnet har brug for at bibeholde kontakten til forældre og øvrige familiemedlemmer. For at finde frem til barnets bedste, skal barnet høres.⁶⁰ SEL § 71 tillægger barnets ret til samvær større vægt, end forældrenes og det øvrige netværks ret til samvær.

---

⁶⁰ Vejledning nr. 9142 af 26/02/2019, pkt. 466.

Det fremgår af principafgørelsen 57-15, at barnets netværk fastsættes ud fra en helhedsvurdering. Når en person skal vurderes som værende en del af barnets netværk, skal der bl.a. ses på, hvorvidt pågældende er en ressource for barnet. Yderligere fastslås det også i principafgørelsen, at kommunen skal sørge for, at forbindelsen til netværket opretholdes eller etableres under anbringelsen, da dette er en del af selve indsatsen der iværksættes over for barnet. Dette underbygges af principafgørelsen 124-13, hvor faderens hustru blev vurderet til at være en del af netværket for det anbragte barn, på trods af, at der ikke var et forudgående kendskab til eller relation mellem hustruen og barnet. Dette blev begrundet i, at hustruen var en del af faderens hjem og familie og at barnet fremadrettet og under anbringelsen skulle have et forhold til hustruen som værende en del af familien. Det fastlægges, at servicelovens regler om samvær også gælder som led i etablering af nære relationer, hvorfor det ikke er et krav, at barnet allerede havde en relation til hustruen.

Kommunen skal aktivt vurdere, om barnet eller den unge har et behov for at opretholde kontakten til netværket – herunder øvrige familiemedlemmer, venner mv. Det er et moment i vurderingen, at barnet i fremtiden har familie og netværk og at barnet kan bevare båndet til dem, der har spillet en rolle i barnet eller den unges liv inden anbringelsen. Det er altså et fremadrettet perspektiv man forsøger at sikre, hvor formålet er, at barnet bevarer det bånd, der er oprettet før anbringelsen, således at dette også er tilstede i barnets fremtid, sådan at barnet ikke til sidst står uden et netværk.

61

Omfanget af samværet vil være en konkret og individuel vurdering og der skal tages udgangspunkt i det enkelte barns behov. Omfanget af samværet er derfor også en individuel vurdering, der skal forsøges belyst under en samtale med barnet. Der kan fastsættes vilkår for samværet eller kontakten – dette kan eksempelvis være placeringen af samværet, at en støtteperson deltager eller der kan ydes støtte til udgifterne, der er forbundet med samværet. Dette afhænger i høj grad af forældrenes ressourcer, hvor nogle forældre har behov for støtte til at fastholde samværet med det anbragte barn.⁶² Bliver omfanget af samværet eller kontakten fastsat til mindre end en gang om

---

⁶¹ Vejledning nr. 9142 af 26/02/2019, pkt. 478.

⁶² Schultz, Trine, m.fl., Socialret – børn og unge, s.323.

måneden, kan dette sidestilles med en egentlig afbrydelse af samværet. Derfor skal beslutningen træffes af børn og unge-udvalget, hvilket følger af principafgørelsen 23-20. I afgørelsen er der et eksempel, hvor en kommune havde truffet afgørelse om, at der kun var samvær via videokommunikation en gang månedligt. Dette var ifølge Ankestyrelsen en afbrydelse af samværet og kommunen havde derfor ikke bemyndigelse til at træffe denne afgørelse. Afgørelsen var dermed ugyldig og kunne ikke opretholdes. Herefter har kommunen mulighed for at indstille afgørelsen for børn og unge-udvalget, der har kompetence til at træffe afgørelsen.

Det er nu klarlagt, at barnet har ret til samvær med forældremyndighedsindehaverene, biologiske forældre, der ikke har del i forældremyndigheden og netværket. Det er dog ikke alle af disse parter, der har kompetence til at klage over en samværsafgørelse. Klagebeføjelsen er underlagt barnet over 12 år, forældremyndighedsindehaverne og biologiske forældre, der ikke har del i forældremyndigheden. Dette betyder, at netværket ikke har partsstatus. Netværket kan anmode om samvær med barnet eller den unge, hvorefter kommunen er forpligtet til at tage stilling til anmodningen. Herefter er det kun barnet over 12 år og forældremyndighedsindehaverne der kan påklage afgørelsen.⁶³

I tilfælde hvor forældrene ikke kan gennemføre samværet alene, men har behov for vejledning, kan der etableres støttet samvær mellem barnet og forælderen. Støttepersonen kan eksempelvis være en bisidder, en professionel støtteperson eller et familiemedlem jf. SEL § 71, stk. 2. Det støttede samvær skal ses som et hjælpemiddel til forælderen og benyttes også i tilfælde, hvor forælderen har svært ved at overholde aftalen om samvær. Det støttede samvær er en frivillig ordning, der kræver samtykke fra både forælderen og den unge over 15 år. Er der derimod en reel bekymring for barnet under samværets afholdelse, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om at samværet skal være overvåget jf. SEL § 71, stk. 3. Denne afgørelse træffes, når det anses for nødvendigt af hensyn til barnets sundhed eller udvikling. I dette tilfælde inddrages der en repræsentant fra kommunen under samværets afholdelse og afgørelsen træffes for en periode ad gangen. Overvågeren skal afgive rapport om samværets forløb, der skal medtages når det overvågede samvær skal genovervejes.

---

⁶³ Principafgørelse 124-13.

5.3.2. Tvangsanbringelse og EMRK

EMD afgør en del sager om både selve afgørelsen om tvangsanbringelsen, men også afgørelser om den begrænsede kontakt mellem barnet og forældrene. Problemstillingen i disse sager er en afvejningen mellem retten til familieliv jf. EMRK art. 8 og barnets udvikling, der også er beskyttet af samme artikel i EMRK. Familielivet ophører ikke ved anbringelse af barnet, hvilket er statueret i *Olsson mod Sweden*⁶⁴ i præmis 59: *“The mutual enjoyment by parent and child of each other’s company constitutes a fundamental element of family life; furthermore the natural family relationship is not terminated by reason of the fact that the child is taken into public care(...)”*. I *Ericsson mod Sweden*⁶⁵ blev et barn tvangsanbragt ved fødslen. Fem år senere blev moderen erklæret egnet til at tage vare på barnet, men hjemgivelse blev dog nægtet og begrundelsen herfor, var fare for barnets sundhed, hvorfor der også blev nægtet samvær. Begge beslutninger udgjorde et indgreb i respekten for familielivet. For at der kan komme en hjemgivelse på tale, er det nødvendigt, at der etableres samvær og nægtelsen af dette er i strid med art. 8. EMD statuerer, at en tvangsfjernelse er en midlertidig foranstaltning, der skal bringes i ophør hvis muligt og hvis omstændighederne tillader det.

I principafgørelse C-10-00 bliver EMRK også nævnt. Sagen omhandler et barn på 4 måneder, der var anbragt uden for hjemmet. Det blev besluttet i Ankestyrelsen, at der skulle etableres samvær mellem barnet og forældrene to gange om måneden i to timer, og ikke en gang om måneden som børn og unge-udvalget først havde afgjort. Ankestyrelsen lagde bl.a. vægt på, at en begrænsning af samvær mellem børn der er anbragt og forældrene, er en indgribende foranstaltning. Der blev også lagt vægt på forældrenes ret til respekt for familielivet med barnet, der er beskyttet i EMRK art. 8. Ankestyrelsen statuerede endvidere, at efter EMD’s praksis skal netop denne samværsbegrænsning igennem en intensiv prøvelse, da afbrydelse af kontakten mellem yngre børn og forældre kan medføre varig skade på barnets forhold til forældrene.

---

⁶⁴ EMD, *Olsson v. Sweden* af 24/03/1988.

⁶⁵ EMD, *Ericsson v. Sweden* af 22/6/1989.

5.4. Tvangsadoption

Tvangsadoption er en adoption uden samtykke, hvilket er en særdeles indgribende foranstaltning for familien som helhed. Dette begrundes til dels i, at det er en permanent løsning for barnet og adoptanterne, hvorfor der også er klart strengere krav til en tvangsadoption end en tvangsanbringelse, der er en midlertidig foranstaltning.⁶⁶ Det er en overordnet hovedregel i ADL § 2, at adoption – både med samtykke og uden samtykke – kun må bevilliges, hvis det antages at være bedst for den, der ønskes adopteret. Retsforholdet mellem adoptivbarnet og dets oprindelige slægt ophører jf. ADL § 16. Der opstår et retsforhold mellem adoptanterne, hvor barnet nu arver fra adoptanterne, der ligeledes har forældremyndigheden over barnet. Herved adskiller adoptionen sig fra en tvangsanbringelse. Et af formålene med at tvangsadoptere et barn er at man giver et barn, der ellers skulle være anbragt uden for hjemmet over en lang årrække, en varig og stabil opvækst med varige omsorgspersoner. Desuden skal kommunen i forbindelse med en afgørelse om anbringelse vurdere, om barnet forventes at være anbragt over en længere årrække og i bekræftende fald skal det overvejes, om det af hensyn til barnets stabilitet i opvæksten taler for, at barnet i stedet bliver adopteret jf. SEL § 68 d. I og med, at en tvangsadoption er en meget indgribende foranstaltning, er der store krav til sagsbehandlingen.

5.4.1. Lovreguleringen om tvangsadoption i adoptionsloven

I år 2015 blev reglerne om tvangsadoption forenklet på det administrative punkt og nogle af de materielle betingelser blev lavet om. Formålet med lovændringen var at hindre, at mange børn var anbragt hele livet, og i stedet havde mulighed for at blive adopteret. Ankestyrelsen foretog en undersøgelse, hvorefter det blev konkluderet, at kommunerne var tilbageholdende med at sætte forløb med tvangsadoptioner i gang, grundet dets indgribende karakter.⁶⁷ Desuden havde der været for få adoptioner uden samtykke, siden lempelsen skete i 2009-loven.⁶⁸ En af ændringerne der kan ses fra 2009 loven og 2015 loven er bl.a. ADL § 9, stk. 3, hvorefter det i 2009-loven skulle være *”godtgjort”*, at forældrene varigt ville være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet,

---

⁶⁶ U2015B.450, pkt. 4.1.

⁶⁷ Ankestyrelsens undersøgelse af Adoption uden samtykke, 2011.

⁶⁸ Betænkning til L 121, 2014-2015, pkt. 3.

hvorimod man med 2015-loven ændrede dette således, at det blot skal være ”sandsynliggjort”. Dette er dermed en lempelse af dokumentationen af forældreevnen i reglerne om tvangsadoption.

Adgangen til at tvangsadoptere er reguleret i ADL § 9 – hvor stk. 1 omhandler den situation, hvor et meddelt samtykke fra forældremyndighedsindehaverne bliver tilbagekaldt, men man på trods af dette vurderer, at tilbagekaldelsen ikke er rimeligt begrundet efter, hvad der er bedst for barnet og derfor opretholder adoptionen. Samtykket skal være tildelt skriftligt til Familieretshuset.

ADL § 9 stk. 2, er den generelle tvangsadoptionsregel, hvor der ikke på noget tidspunkt foreligger et samtykke fra forældrene. Kriteriet i stk. 2 er, at adoptionen gennemføres, hvis væsentlige hensyn taler for, at det vil være bedst for barnet. Dette kan eksempelvis være, hvis barnet er anbragt i en længere årrække med sparsommelig kontakt til forældrene. Er et barn anbragt uden for hjemmet, er der en mulighed for adoption, hvis det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet jf. stk. 3.⁶⁹ For at en adoption efter stk. 3 kan finde sted, skal kommunen vurdere forældrenes manglende omsorgsevne, samt hensynet til kontinuiteten i barnets opvækst og slutteligt skal barnets bedste også indgå i vurderingen. Der er oplistet eksempler i forarbejderne, der kan give anledning til at overveje en tvangsadoption, hvilket bl.a. kan være kronisk svær psykisk lidelse hos en forælder, langvarigt misbrug hos en forælder eller en forælder der er erklæret uegnet som forælder ved ældre børn.⁷⁰ Det er en betingelse før at tvangsadoption kommer på tale, at barnet er anbragt uden for hjemmet efter servicelovens regler, samt at denne anbringelse kunne være sket uden forældrenes samtykke. Er barnet anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie kan plejeforældrene adoptere barnet jf. ADL § 9, stk. 4. Adoptionen kan gennemføres efter stk. 2, hvis barnet har en sådan tilknytning til plejefamilien, at det antages at være til skade for barnet at bryde tilknytningen. Her er det også en betingelse, at barnet er eller kunne være blevet tvangsanbragt efter SEL § 58. Der er tale om situationer, hvor plejeforældrene har taget de biologiske forældres plads. Det skal vurderes at være til skade for barnet, at bryde familierelationen, der er opstået mellem barnet og plejeforældrene.⁷¹

---

⁶⁹ Schultz, Trine, m.fl., Socialret – børn og unge, s. 381.

⁷⁰ Vejledning nr. 9007 af 07/01/2014, pkt. 711.

⁷¹ U2015.450, pkt. 4.4.

Et eksempel herpå ses i principafgørelsen 36-17, hvor Ankestyrelsen i sag nr. 5 samtykkede til, at et barn blev tvangsadopteret af plejefamilien. Ankestyrelsen lagde vægt på, at barnet på 15 år, der havde været anbragt siden 1-års alderen, igennem en årrække havde haft en ustabil kontakt til moderen, der tillige ansås som varigt ude af stand til at tage vare på barnet. Moderen havde bl.a. aflyst en del aftalte samvær og tilknytningen mellem den unge og plejefamilien havde fået en sådan karakter, at det ville anses for værende skadeligt for den unge at bryde denne relation. Moderen var tillige diagnosticeret med svære personlighedsforstyrrelser og sagen var bl.a. oplyst med en forældrekompetenceundersøgelse, der dokumenterede at moderen ikke ville kunne imødekomme den unges behov. Plejefamilien ønskede at adoptere den unge. Denne afgørelse tydeliggør, at den nye relation, der opstår mellem barnet eller den unge og plejefamilie kan vokse sig så stærk, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne. I disse situationer sker tvangsadoptionen efter ADL § 9, stk. 4. Dermed opstår der er en ny familiekonstellation for barnet.

Tvangsadoptionsreguleringen i § 9, er dermed oplistet med konkrete adoptionsgrunde i stk. 1, stk. 3 og stk. 4, hvorefter den generelle regel om tvangsadoption i § 9, stk. 2 også anses for værende en opsamlingsbestemmelse. Det er førhen set, at børn der har været anbragte i længere tid, bliver fravalgt af deres forældre – disse børn kaldes ”de glemte børn”. Her er det ikke en forudsætning, at forældrene ikke besidder en god forældreevne, men det kan være tilfældet at der ikke har været kontakt mellem barnet og forældrene i en lang årrække. I dette eksempel finder opsamlingsbestemmelsen i stk. 2 anvendelse. Formålet med opsamlingsbestemmelsen er også, at der ikke er børn, der bliver udelukket for tvangsadoption, hvor dette ville have været det bedste for dem, blot fordi de ikke opfylder betingelserne i stk. 3 eller stk. 4.

En sag om tvangsadoption involverer en række forskellige myndigheder, herunder kommunen, børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og eventuelt domstolene. Kommunen opstarter sagen og indstiller afgørelsen til børn og unge-udvalget, hvor en § 50-undersøgelse, en handleplan, en redegørelse for betingelserne for adoption uden samtykke samt oplysninger om barnets holdning til adoptionen skal inkluderes, hvis alderen taler herfor. Herefter indstiller udvalget adoptionen til Ankestyrelsen, der skal godkende adoptionen. Dermed er det kommunen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen,

der oplyser sagen og foretager den skønsmæssige vurdering af, hvad der vil være bedst for barnet i pågældende situation.

5.4.1. Samvær mellem et adoptivbarn og dets oprindelige slægtninge

Når et barn bliver adopteret, bortfalder retsforholdet mellem barnet og dets biologiske forældre, og der indtræder et retsforhold mellem adoptanten og barnet jf. ADL § 16. I FOL § 20 a, er der dog hjemmel til, at den biologiske slægtning kan anmode om fastsættelse af samvær eller anden form for kontakt med barnet, i særlige tilfælde. Også her skal der foretages en helhedsvurdering af barnets situation, hvor man bl.a. ser på, om det vil være til barnets bedste at denne kontakt til barnets biologiske ophav skal fastsættes jf. FOL § 4.

Samvær efter FOL § 20 a er dermed begrænset til særlige tilfælde, hvor en kontakt ønskes bevaret. Dermed er det en betingelse, at der har været samvær eller kontakt med den oprindelige slægt. Bestemmelsen anvendes ofte i situationer, hvor barnet, der har en vis alder, forud for sin adoption har været anbragt uden for hjemmet og i denne sammenhæng har haft kontakt til sine slægtninge. Yderligere kan bestemmelsen også anvendes, hvor et barn ønsker at få kontakt til sit biologiske ophav efter en bortadoption, hvor en sådan kontakt anses som værende bedst for barnet.⁷² Bestemmelsen anvendes primært i tilfælde, hvor barnet eller den unge forud for adoptionen har været anbragt og i anbringelsesperioden har haft kontinuerligt samvær eller kontakt med forældrene.⁷³

Det skal dog bemærkes, at FOL § 20 a er en bestemmelse, der kun anvendes i undtagelsestilfælde.⁷⁴ Caroline Adolphsen anfører i sin artikel at: *”selvom det efter bestemmelsen er muligt at træffe afgørelse over for en kreds af familiemedlemmer, er hensigten ikke, at barnet skal have samvær/kontakt med hele familien. Udgangspunktet er således, at der alene træffes afgørelse i forhold til det enkelte familiemedlem, og hvis det undtagelsesvist vurderes at være til barnet bedste*

---

⁷² Vejledning nr. 9279 af 20/03/2019 pkt. 17.

⁷³ L 105, bemærkninger til § 3, nr. 1.

⁷⁴ Ibid.

at have kontakt til flere, vil det typisk få indflydelse på hyppigheden af samværet, således at den samlede samværs mængde ikke forøges, og barnet vil skulle forholde sig til to hele familier.”⁷⁵

Set fra et menneskeretligt perspektiv, er der i Aune mod Norway⁷⁶ lagt vægt på opretholdelsen af kontakt efter en tvangsadoption. Barnet blev tvangsanbragt ved 6-måneders alderen og tvangsadopteret af sine plejeforældre, da han var 7 år gammel. Myndighederne mistænkte forældrene for at have mishandlet barnet, da han bl.a. blev indlagt på hospitalet, hvor han var ankommet bevidstløs og blev diagnosticeret med en hjerneblødning. Herudover havde forældrene misbrugsproblemer. Moderen var klageren i dommen og ved domsafsigelsen var barnet 12 år. Siden barnet blev anbragt, havde der været begrænset antal af samvær i de første 5 år, hvorefter der var et års afbrydelse grundet klagers stofmisbrug, kontakten blev efterfølgende genetableret. EMD vurderede, at indgrebet i retten til familielivet jf. EMRK art. 8 havde været legitimt med hensyn til barnets tarv. EMD bemærkede, at en tvangsadoption kun sker i ekstraordinære situationer, og vurderer at denne situation henhører herunder. EMD fandt ikke, at der havde været en krænkelse af art. 8. Det konstateres i dommen at en tvangsadoption kræver helt særlige omstændigheder og skal være begrundet i tungtvejende hensyn til, hvad der er bedst for barnet. I denne sag blev der bl.a. lagt vægt på, at det fortsat ville være kontakt mellem barnet og moderen, hvilket ikke er den generelle regel.

I dommen U2019.1565H besluttede Ankestyrelsen, efter indstilling fra børn og unge-udvalget at meddele samtykke til bortadoption af et barn uden samtykke fra forældrene. På denne baggrund traf Statsforvaltningen afgørelse om bortadoption i 2017, hvilket de biologiske forældre krævede indbragt for retten, med påstand om ophævelse. Ankestyrelsens begrundelse for tvangsadoptionen var, at det ikke kunne anses for sandsynliggjort, at de biologiske forældre varigt ville være i stand til at varetage omsorgen for barnet. Herudover var betingelserne for anbringelse uden for hjemmet opfyldt og yderligere måtte det antages, at en tvangsadoption ville være det bedste for barnet med hensyn til stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst. Forældrekompetenceundersøgelserne viste,

---

⁷⁵ U2015.450, pkt. 6.2.

⁷⁶ EMD: Aune v Norway, af 28. oktober 2010.

at de biologiske forældre ikke ville være i stand til at varetage barnets behov bl.a. grundet kognitive vanskeligheder.

I byretten blev det konstateret, at ændringen i år 2015 med henblik på at lempe adgangen til tvangsadoptioner, var i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtigelser, da sagen stadig skulle vurderes af flere instanser med mulighed for at indbringe sagen for retten. Byrettens resultat var, at betingelserne for tvangsadoption var opfyldt jf. ADL § 9, stk. 3, jf. stk. 2.

Dommen ankes af de biologiske forældre og det fremgår af landsrettens supplerende oplysning af sagen, at moderen havde to andre børn, der havde været anbragt uden for hjemmet siden fødslen, samt at moderen var blevet tilbudt støtte, men havde modarbejdet denne. Herudover fremgår det, at kommunen ikke i hverken moderens eller faderens netværk kunne finde ressourcer, der kunne kompensere for de vanskeligheder, de selv havde. Landsretten tiltrådte, at moderens forældreevne ikke havde udviklet sig i forbindelse med samvær med barnet, og det måtte anses for sandsynliggjort, at moderen var varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Landsretten konkluderede, at forældrene ikke havde de fornødne forældrekompetencer og at tvangsadoptionen ikke var en krænkelse af EMRK art. 8 eller art. 9 i Børnekonventionen. Begrundelsen herfor var, at tvangsadoptionen ikke nødvendigvis afskærer de biologiske forældre i at have kontakt med barnet jf. FOL art. 20 a.

De biologiske forældre ankede også landsrettens dom. Ved den supplerende sagsfremstilling i Højesteret anføres det, at børn og unge-udvalget sammen med afgørelsen om anbringelse i 2016, også traf afgørelse om at afbryde samværet mellem barnet og de biologiske forældre i et år. Dette ophævede Ankestyrelsen med begrundelse om, at dette ikke ansås som en nødvendighed for barnets udvikling og sundhed, og at barnets behov for tryghed kunne sikres ved, at kommunen i stedet regulerede omfanget og tilrettelæggelsen af samværrets afholdelse. Af Højesterets begrundelse fremgår det, at i situationer hvor forældrene ikke formår at varetage omsorgen for barnet, men i nogen grad formår at gennemføre samvær med barnet: *”vil barnets behov for stabilitet og kontinuitet i opvæksten bedst kunne tilgodeses gennem en adoption.”* Højesteret tiltrådte også, at sandsynlighedskravet var opfyldt jf. ADL § 9, stk. 3 samt at betingelserne for

anbringelse efter SEL § 58, stk. 1 var opfyldt, hvorfor betingelserne for tvangsadoptionen samlet set var opfyldt jf. ADL § 9, stk. 2 og 3. Højesteret tilføjede, at man ved Menneskerettighedsdomstolen har lagt vægt på, at der ikke sker en fuldstændig afskæring i relationen mellem barnet og dennes oprindelige slægt. Højesteret fandt derfor, at afgørelsen var forenelig med EMRK art. 8 og at det efter Menneskerettighedsdomstolens praksis ikke kan udledes, at der skal være vilkår for samvær ved adoptionen, men at spørgsmålet om samvær kan indgå som led i proportionalitetsvurderingen.

Højesteret bemærker tillige, at der først kan tages stilling til samvær efter FOL § 20 a, når adoptionen er endeligt gennemført og at Statsforvaltningen bør træffe en afgørelse vedrørende dette hurtigst muligt. I afgørelsen om fastsættelse af samvær skal der lægges vægt på, om de biologiske forældre ved et samvær eller anden kontakt kan spille en positiv rolle i barnets liv. Det fastslås også, at samværet under alle omstændigheder skal fastsættes efter, hvad der er bedst for barnet. I dommen er det også af Højesteret godtgjort, at det ikke vil være foreneligt med EMRK, at der kun er mulighed for samvær eller anden kontakt efter FOL § 20 a "i helt særlige tilfælde", som det fremgik af bestemmelsen. Denne dom vidner om, at der til trods for en tvangsadoption stadig er mulighed for, at barnet kan have samvær med den oprindelige slægtning. Herudover ses afvejningen af barnets bedste over for retten til familieliv, hvor Højesteret anså det for barnets bedste, at blive tvangsadopteret.

Højesteret godtgjorde i dommen at kravet om, at samvær kun kan blive virkeliggjort i "helt særlige tilfælde" jf. FOL § 20 a, var uforeneligt med menneskerettighedskonventionen, og at en afgørelse om samvær efter § 20 a bør ske hurtigst muligt efter afgørelsen om tvangsadoptionen. Dommens præjudikatsværdi må siges at være høj, idet dommen er afsagt i år 2019 af Højesteret, samt at der ikke foreligger dissens. Domspræmisserne er grundige, generelle og klare og retten inddrager EMRK, hvilket giver et klart overblik over retstilstanden på netop dette område, vedrørende samvær efter FOL § 20 a og tvangsadoption. Desuden bliver FOL § 20 a lavet om og præciseret som følge af Højesterets dom og udsagn om, at det ikke er foreneligt med EMRK, at samvær kun fastsættes "i helt særlige tilfælde".

Det skal derfor bemærkes, at ”i helt særlige tilfælde” er udgået af § 20 a, hvilket ses i ændringsforslaget L 155 af den 20. februar 2019, som følge af overnævnte Højesteretsdom. Bestemmelsen blev indsat i år 2009, hvor det fremgår af bemærkningerne, at adgangen til at fastsætte samvær mellem adoptant og dennes oprindelige slægtninge skulle være begrænset til helt særlige tilfælde.⁷⁷ Det er således i dag kun et krav, at der fastsættes samvær, hvis dette vil være til barnets bedste. Det vil sige at der skal foretages en vurdering heraf. Det fremgår yderligere af bemærkningerne til bestemmelsen, at det vil indgå i vurderingen om der forud for adoptionen har været samvær eller kontakt, der har været positivt for barnet.

I forarbejderne til loven fremgår det, at det med forslaget var hensigten med § 20 a, da bestemmelsen blev indsat i 2009, at foretage en vurdering af barnets bedste ved beslutningen om at fastsætte samvær.⁷⁸ Samtidig vurderede man, at samvær kun ville være bedst for barnet i helt særlige tilfælde. Det fremgår endvidere af betænkningen, at denne vurdering er blevet en del af bestemmelsen ved en fejl. Derfor ønskede man med dette ændringsforslag at fjerne ”i helt særlige tilfælde” fra bestemmelsen og dermed rette op på denne fejl, hvilket ses i betænkningens bilag 8. Det fremgår endvidere, at betænkningen er en opfølgning på overnævnte dom, U2019.1656H.⁷⁹ Dermed skal der ved afgørelser efter § 20 a efter nuværende regulering, blot foretages en vurdering af barnets bedste. Det fremgår endvidere af lovforarbejderne, at man ved afgørelsen skal tillægge det betydning, at bedømmelsen af en afgørelse efter § 20 a skal være en positiv indvirkning på barnets trivsel og at fokus yderligere skal være, at barnet skal skabe en ny relation til adoptanterne, hvorfor det har behov for en stabil dagligdag.

5.5. Delkonklusion

Der er klarlagt både i national ret og i EMD, at kommunen har en positiv forpligtelse til at føre tilsyn og tilrettelægge en opsøgende indsats. Opsporingen af børnesager kan ske på forskellige måder, men når først kommunen kommer til kendskab med et barn, der er i klemme, får kommunen med det samme en forpligtelse til at agere ud fra servicelovens regler.

---

⁷⁷ Lov nr. 494 af 12. juni 2009 og Folketingstidende 2008-09, tillæg A, side 3198.

⁷⁸ Betænkning til L 155 af 2019/04/04, pkt. 4.

⁷⁹ Betænkning til L 155 af 2019/04/04, bilag 8.

Når det findes nødvendigt at tvangsanbringe et barn, er det efter national ret og EMRK vigtigt at opretholde familielivet så længe det er til barnets bedste. Yderligere er det en del af den samlede indsats, at barnet opretholder kontakt til familien eller netværket. Baggrunden herfor er, at man anser tvangsanbringelsen for en midlertidig foranstaltning, der skal bringes i ophør, når det findes muligt. På denne baggrund er det vigtigt for barnet at have en omgangskreds at vende tilbage til, da det er vigtigt at barnet har relationer fremadrettet også.

I socialretten ser man også på barnets behov fremadrettet, hvorfor der ikke er et reelt tilknytningskrav, hvad angår muligheden for kontakt og samvær. Anser man en person som en del af familien eller netværket, er der mulighed for at etablere kontakt eller samvær mellem denne og barnet jf. principafgørelse 124-13. Dette betyder, at man ikke kun ser på, hvilke relationer barnet havde før tvangsanbringelsen.

Ved en tvangsadoption er der mulighed for at opretholde kontakten til den oprindelige slægt, hvilket i disse tilfælde sætter barnet i en særlig position med to familier. Barnet får dermed en ny retlig familie samtidig med, at det beholder den biologiske familie i livet. Denne konstellation er særlig, da man herefter kan diskutere, om adoptivforældrene til stadighed anses for at være den reelle familie eller ej.

6. Diskussion

Både i socialretten og i familieretten ses EMRK art. 8 klart i lovgivningen og praksis. Der er et stort fokus på, at familien er en beskyttet enhed og at der skal være forsat kontakt til familien i de forskellige situationer, samt at der skal tungtvejende grunde til før der kan ske indgreb i familien. Det er også klarlagt, at man vægter barnets tarv og yder hensynet til barnet betydelig vægt i sådanne afvejninger, hvilket har sit ophav fra Børnekonventionen.

6.1. Familiebegrebet og samværsreguleringen

Der er en klar forskel på en situation, hvor forældrene ophæver samlivet og et barn dermed kommer i klemme mellem forældrene, holdt oppe imod en tvangsanbringelse eller en tvangsadoption. Ligheden udspringer af det forhold, at der sker en markant ændring i barnets daglige levedag og at barnet kan blive afskåret fra enten forældre eller omgangskreds, herunder familiemedlemmer. I familieretten er der dog mulighed for bl.a. kontaktbevarende samvær og tvangsfuldbyrdelse, hvilket betyder, at man vægter relationen mellem barn og forælder højt i tilfælde, hvor muligheden for kontakt bliver afskåret. Muligheden for kontaktbevarende samvær er dog kun en mulighed for forældre og ikke andre familiemedlemmer.

Det fremgår ved en analyse af bl.a. FOL §§ 19 og 20, at familiebegrebet inden for familieretten i lovgivningen er præget af et forældreprincip, hvor de retlige forældre tillægges afgørende roller for barnet og indtager en forsørgelses- og omsorgspligt over for barnet. Dette ses også ved muligheden for kontaktbevarende samvær, hvor relationen mellem barnet og samværsforælderen søges bevaret. I dommen TfA2020.193 sås det, at der mellem børnene og faderen fortsat var samvær på trods af, at han havde slået moderen ihjel. Dette er et eksempel på brugen af undtagelsen i FOL § 4 a, hvor man vurderer, at det er barnets interesse fortsat at have samvær med faderen, på trods af kriminaliteten. Dermed kan det siges, at barnets interesser i sådanne sager får afgørende betydning og vejer tungest. Der skal meget til, før man afskærer kontakten til en forælder og det hele afhænger af hensynet til barnet, hvilket er en individuel vurdering. Et andet eksempel på, at domstolene opvejer hensynet til barnets mulighed for at opretholde en relation til forælderen i Familieretten ses i TfA2020.198Ø, hvor der på trods af muligheden for fortsat misbrugsproblemer hos forælderen, blev fastsat samvær, der dog skulle være overvåget. Forældreprincippet er dermed meget fremtrædende i familieretten og der er fokus på, at denne relation bliver bevaret, så længe dette er til barnets bedste.

Det tillægges ikke tungvejende hensyn i familieretten, at barnet efter en skilsmisse kan miste en del af sit netværk, som dette ønsker at have kontakt til, når der er tale om samvær med andre end forældrene efter FOL § 20. I bestemmelsen er der et tilknytningskrav, der er dog ikke krav om, at der skal være et biologisk bånd mellem ansøger og barnet. På denne baggrund er det en begrænset

personkreds, der kan søge om samvær i forhold til samværsmuligheden, der findes i socialretten. Dette betyder, at et eventuelt socialt forældreskab med en stedforælder og barnet ikke i sin helhed har fundet vej ind i familielovgivningen.⁸⁰ Dette begrundes i, at der kun er denne mulighed for samvær med en social forælder, hvis en forælder er død, ukendt eller kun har samvær i yderst begrænset omfang. Dette understøttes også af dommen TfA2009.337/2, hvor der blev fastsat samvær mellem barnet og dennes stedforælder efter FOL § 20. Der bliver i afgørelsen lagt afgørende vægt på, at barnet kun stod opført med en forælder, og at stedforælderen og barnet havde en nær relation. Konsekvensen af dette er, at man i et land, hvor der er en høj skilsmisserate samt en stor sandsynlighed for at få en social forælder, sker en udgrænsning af disse fællesskaber i lovgivningen ved samværsspørgsmålet i familieretten.

I dommen vedrørende en mormor, der ansøgte om fastsættelse af samvær med sine børnebørn, der havde bopæl hos moderen, blev der ikke set på børnenes hensyn eller interesser. Sagen afvises med begrundelse om, at der ikke er hjemmel for bedsteforælderen til at ansøge om samvær, da dette er op til bopælsforælderen. Der bliver ikke foretaget en afvejning af barnets bedste, hvilket betyder at man tillægger tiltro til, at forældrene kan varetage omsorgen for børnene jf. TfA2010.627. Der er dermed kun mulighed for at få fastsat samvær efter FOL § 20, hvis man har en tilknytning til barnet og en forælder er ukendt, død eller kun har samvær i yderst begrænset omfang. Denne mulighed er dog begrænset, som det også ses af bestemmelsens ordlyd. Dette er et eksempel på, at man i familieretten foretager en indskrænkning af barnets eventuelle fællesskaber.

Familiebegrebet i socialretten er præget af et bredt familieprincip, idet man ser på familien som de sociale relationer, som barnet er tilknyttet til eller vil blive knyttet til i fremtiden.⁸¹ Der er ikke krav om noget slægtskab – om det er afsættet – men den sociale relation er i fokus. Det brede familieprincip ses også, når barnet bliver anbragt, hvor der kan opstå nye vigtige relationer for barnet, der eventuelt kan ende ud i en netværksadoption og dermed en ny retlig familie for barnet. Når barnet i tvangsadoptionssituationer har samvær med sine biologiske forældre jf. FOL § 20 a, har barnet til stadighed sin oprindelige og genetiske familie, samtidig med at barnet har en ny retlig

---

⁸⁰ Nielsen, Linda, Familiebegrebet i lovgivningen, s. 173.

⁸¹ Nielsen, Linda, Familiebegrebet i lovgivningen, s. 138.

familie. Dette er et eksempel på det meget brogede familiebegreb som socialretten består af. Her kan man stille sig selv det spørgsmål, om man derved egentlig ser adoptanterne som en del af barnets familie – er familielivet ophævet mellem barnet og den biologiske familie, når der stadig er samvær? Dette spørgsmål må være forskelligt for de pågældende børn, der oplever dette. Det kan også være en yderst begrænset kontakt, der finder sted til den biologiske slægt, og dermed anser barnet adoptanterne for værende sin familie. Ved anbringelsen af et barn uden for hjemmet er der også fokus på kontakt til den oprindelige familie, hvilket også giver et mere broget billede af barnets familie og familiebegrebet i socialretten.⁸² EMD har fastlagt, at familielivet ikke ophører, som følge af en tvangsanbringelse, hvilket bl.a. ses i Olsson mod Sweden, da det anses for at være en midlertidig foranstaltning.

Samværsreguleringen i socialretten er meget bredere end i familieretten. Der er i anbringelsessituationer mulighed for kontakt og samvær, med både forældre og netværk efter SEL § 71. Denne personkreds er vidtgående og omfatter både familiemedlemmer, venner mv. Som nævnt i kapitel 5, er der ikke krav om tilknytning til pågældende, der ansøges om samvær med. Muligheden for samvær er i socialretten en del af indsatsen over for barnet og derfor skal samværet være en ressource for barnet, og til barnets bedste. Yderligere er det kommunen, der har hovedansvaret for, at samværet tilrettelægges for barnet eller den unge. Reglerne om samvær udskiller sig i høj grad fra familieretten ved, at der ikke er et tilknytningskrav, hvilket sås i principafgørelsen 124-13, hvor det blev vurderet at faderens hustru var en del af barnets netværk, på trods af, at de aldrig havde mødtes. I forhold til familieretten, hvor der i dommen TfA2010.396/1 blev fastsat samvær mellem barnet og dennes stedforælder, blev det gjort klart, at der var en reel tilknytning mellem barnet og stedforælderen, da de havde boet sammen i barnets 3 ud af 5 år. Formålet med den brede samværsmulighed i socialretten og at der ikke er et reelt tilknytningskrav, har baggrund i, at man ønsker at barnet skal have et netværk at vende tilbage til, når anbringelsen bringes i ophør og barnet skal hjemgives. Dette med afsæt i, at anbringelsen som udgangspunkt er en midlertidig foranstaltning, hvilket også er fastlagt af EMD. Det er i servicelovens forarbejder også understreget, at barnet har behov for et netværk at komme tilbage til, hvilket er en vigtig forudsætning for udviklingen og fremtiden for barnet, som må ses i lyset af servicelovens

---

⁸² Nielsen, Linda, Familiebegrebet i lovgivningen, s. 21.

overordnede formål der er, at børn og unge med særlige behov skal have samme muligheder for personlig udvikling og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Personkredsen er dermed særdeles bred.

Det er klart, at der er forskel på en tvangsanbringelse, der er en midlertidig foranstaltning og en tvangsadoption, der er en permanent løsning. Når der er tale om en tvangsanbringelse, så beholder forældrene forældremyndigheden over barnet eller den unge, hvilket betyder at barnet også stadig bl.a. arver fra sine forældre. Der er som hovedregel fortsat samvær med familien og netværket og der skal løbende ske revurdering af foranstaltningen med henblik på muligheden for hjemgivelse. Ved en tvangsadoption går det retlige forældreskab fra forældrene til adoptanterne, der dermed får forældremyndigheden og overtager hele omsorgs- og forsørgelsespligten over for barnet. Der er som hovedregel ikke kontakt til forældrene ved en adoption men muligheden for, at oprindelige slægtninge kan få fastsat samvær, findes som nævnt i kapitel 5, i FOL § 20 a. Bestemmelsen bliver dermed oftest benyttet i tilfælde, hvor børn eller unge adopteres og ønsker en fortsat kontakt til enkelte familiemedlemmer fra den oprindelige slægtning.

I U2019.1565H afgjorde Højesteret også, at man ved EMD har lagt vægt på, at relationen mellem barnet og de biologiske forældre ikke bliver afskåret fuldstændigt. Det bemærkes også, at dette ikke betyder, at der skal fastsætte vilkår for samvær ved samtlige tvangsadoptioner, men at samværet kan indgå som led i proportionalitetsvurderingen. Dermed anses det ikke for værende hovedreglen, at der skal fastsættes samvær ved tvangsadoptioner, men det er en mulighed, der kan inddrages i helhedsvurderingen. Denne mulighed for fastsættelse af samvær for et barn der er tvangsadopteret, fæstner socialrettens brede familieprincip, da barnet i denne situation har en familiekonstellation med både en retlig familie og en biologisk familie i sit liv.

En lighed der ses i både familieretten og socialretten, er mulighederne for myndighederne samt domstolene til at fastsætte vilkår for samværets afholdelse, herunder overvåget samvær, vilkår om afgivelse af rene urinprøver mv. Dette begrundes i hensynet til, at man forsøger at beskytte barnet og at man som myndighed ønsker, at samværet skal være til barnets bedste.

6.2. Oplysning af sagerne

I samværsafgørelser i socialretten og familieretten, er der den lighed, at man hører barnet i begge situationer. Dette er i overensstemmelse med børnekonventionens art. 12, der tilsiger, at barnets synspunkter skal frem ved alle forhold, der vedrører barnet alt efter alder og modenhed.

Både Familieretshuset og kommunen er omfattet af de forvaltningsretlige principper. Derfor er begge myndigheder pålagt undersøgelsesprincippet, hvilket betyder at de selv skal oplyse sagerne således at der kan træffes en saglig afgørelse. I socialretten bliver tvangsanbringelses- og tvangsadoptionssagerne belyst på en række forskellige punkter. Kommunen er yderligere pålagt tilsynspligten og ved en anbringelse overtager kommunen en række pligter som forældremyndighedsindehaverne før havde. Både barnet, forældrene og omstændighederne bliver oplyst med en udførlig handleplan, forældrekompetenceundersøgelser, samtale med barnet i visse tilfælde og en børnefaglig undersøgelse. I Familieretshuset kan sagerne blive belyst ved samtaler med forældrene og indhentelse af udtalelser fra institutioner, læger mv. Der er også mulighed for samtale med barnet samt en børnesagkyndig undersøgelse. I socialretten er det lovfæstet, at der skal udarbejdes handleplaner, børnefaglige undersøgelser mv., hvor der er tillagt et bredere skøn af, hvilke redskaber der skal tages i brug i skilsmisssituationer i Familieretshuset. I Familieretten kan dommeren godt pålægge, at der eksempelvis bliver foretaget en forældrekompetenceundersøgelse. Dermed er der adgang til nogle af de samme redskaber, men det må siges at være en mere udførlig undersøgelse, der sker i socialretten, også med baggrund i, at sagerne behandles i flere instanser, nemlig børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og evt. ved domstolene. I familieretten er der kun mulighed for at få sagen behandlet i Familieretshuset og herefter ved Familieretten. Dette kan begrundes i, at forældrene selv henvender sig til Familieretshuset, når der skal ske en ændring, hvorimod sagerne i socialretten ofte igangsættes efter en underretning om bekymring hos barnet eller ved kommunens tilsynspligt, samt at kommunen overtager en række pligter over for barnet. Der er ankemulighed for sagerne i både familieretten og socialretten ved domstolene.

7. Konklusion

Et fællestræk for henholdsvis familieretten og socialretten er, at barnet har brug for særlig hjælp fra det offentlige med hensyn til deres familiekonstellation. I familieretten sker dette når en forælder ansøger om samvær, bopæl eller forældremyndighed, eller hvis barnet benytter sig af sin initiativret. I socialretten ser man tillige dette i situationer, hvor barnet skal tvangsanbringes eller tvangsadopteres. I disse situationer opstår der en ny familiekonstellation for barnet.

På baggrund af overstående redegørelse, analyse og diskussion, er det klarlagt at man i familieretten har lagt sin lid til, at forældrene tager vare, omsorg og ansvar for barnets bedste. I Familieretten vægter man relationen mellem barn og forældre særdeles højt. Man har tillige som lovgiver lagt sin lid til, at forældrene opfylder barnets behov og tilgodeser barnets bedste på egen hånd. Derfor involverer Familieretshuset og Familieretten sig ikke yderligere i samvær medmindre man ansøger herom. Dette må også anses for at være grunden til, at der ikke er samværsmulighed for barnets netværk og en begrænset mulighed for samvær, hvis man er bedsteforældre eller har en anden tilknytning til barnet i form af et socialt forældreskab. Dette må også være begrundelsen for det faktum, at man ikke tillægger barnets netværk i form af nære fællesskaber betydning efter en skilsmisse. Bopælsforælderen regulerer barnets daglige gang, herunder i form af skolegang, fritidsaktiviteter samt hvor barnet skal bo. Bopælsforælderen har også beslutningskompetencen over for barnets omgivelser og relationer. Samværsforælderen har kompetencen til at bestemme over, hvad barnet skal lave eller hvem barnet skal ses med, under samværet. Har barnet kun samvær hver anden weekend, kan dette skabe en stor ændring for barnets relationer for samværsforælders side af familien, som barnet måske har været vant til at omgås meget og have en tæt relation til.

I socialretten overtager kommunen ansvaret for barnet i en anbringelsessituation på trods af, at det stadig er forældrene, der har forældremyndigheden over barnet eller den unge. Myndighederne har en klart større rolle i socialretten og i en anbringelsessituation. Det er lagt til grund i analysen i kapitel 5, at tvangsanbringelsen er en midlertidig foranstaltning, der skal bringes i ophør, så snart det er muligt. Under foranstaltningen er det både i national ret og i EMD fastlagt, at man så vidt muligt skal forsøge at værne om familien som en beskyttet enhed.

I socialretten har lovgiver i særdeleshed lagt vægt på, at barnet skal have mulighed for at have kontakt til familie og netværk under en anbringelse. Dette må begrundes i, at man i anbringelsessituationer fjerner barnet fra den vante familie og de vante rammer. Barnet skal derfor vænne sig til en ny hverdag med nye primære omsorgspersoner. Dette er en indgribende foranstaltning i barnets liv, hvorfor det er tillagt vægt, at der fortsat er samvær med barnets familie og netværk under foranstaltningen. Dette gøres også af hensyn til, at barnet fremadrettet har et netværk at vende tilbage til. Som det også fremgår af lovforslaget, ser man opretholdelsen af kontakt til familien og netværket som en del af den samlede indsats over for barnet.⁸³

Familieprincippet må siges at have en meget varierende betydning inden for socialretten, da barnet bliver fjernet fra dets primære omsorgspersoner, hvorefter det anbragte barn eller det adopterede barn får en ny bopæl og deler husstand med andre end sin biologiske familie. Her opstår der nye relationer for barnet, da det kommer til at bo med andre personer end sine biologiske forældre. Hvad end det er en plejefamilie eller et anbringelsessted, kommer personerne til at få en stor betydning for barnet, da det vil have sin daglige gang på stedet. Dette ses også i muligheden i ADL § 9, stk. 4, hvor plejefamilien kan adoptere barnet, hvis forhold bevirker, at brud på relationen mellem plejefamilien og barnet vil skade barnet.

Det er tydeligt at både sociallovgivningen og den familieretlige lovgivning har klare analogier til EMRK og Børnekonventionen i form af retten til familieliv i EMRK art. 8 samt de forskellige rettigheder i Børnekonventionen, om bl.a. barnets tarv og barnets ret til at blive i hørt i art. 3 og art. 12. Om Mette Frederiksen's ønske om, at flere børn skal tvangsanbringes og tvangsadopteres, som nævnt i indledningen dermed er en korrekt antagelse, rækker udover dette speciales undersøgelsesevne. Det kan klarlægges, at foranstaltningerne, der afgøres i de forskellige instanser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet og at barnets holdninger og synspunkter skal inkluderes i afgørelsen – hvis dette er muligt, barnets modenheden og alder taget i betragtning.

---

⁸³ L178, 2009-10, pkt. 3.1.3.3.

8. Litteraturliste

8.1. Love og lovforslag

- LBK nr. 766 af 07/08/2019: Familieretshusloven
- LBK nr. 1768 af 30/11/2020: Forældreansvarsloven
- LBK nr. 499 af 06/06/2017: Forældreansvarsloven
- Lov nr. 494 af 12/06/2009: Ændring af adoptionsloven og forskellige andre love
- L 133 - Forslag til ændring af forældreansvarsloven, 2006-2007
- L 91 - Forslag til ændring af forældreansvarsloven, 2018-2019
- L 137 af 09/01/2019: Forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven
- L 178 af 24/03/2010: Forslag til lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forældreansvarsloven (Barnets reform)
- L 8, 2004-05, 1. samling: Forslag til lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det socialretlige område (anbringelsesreformen).
- L 105 af 28/01/2009, Forslag til lov om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love.
- L 157 af 13/04/12, Forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister.
- L 155 af 20/02/2019, Forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service og forskellige andre love.

8.2. Bekendtgørelser, betænkninger og vejledninger

- Vejledning nr. 9403 af 16.06.2020 om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær
- Vejledning nr. 9279 af 20.03.2019 om samvær
- Betænkning til lovforslag til forældreansvarsloven nr. L 133, 2006-2007
- Vejledning nr. 9254 af 20/02/2019 om samarbejde mellem Familieretshuset og kommunerne i familieretlige sager
- Vejledning nr. 9254 af 20/02/2019
- Vejledning nr. 9404 af 26/06/2020 om Familieretshuset
- Vejledning nr. 9142 af 26/02/2019 om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.
- Vejledning nr. 9007 af 07/01/2014 om særlig støtte til børn og unge og deres familier.
- Betænkning af 09/04/15 over L 121 - forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service, forældreansvarsloven og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område
- Bekendtgørelse nr. 299 af 20/03/2019 om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær mv.

- Betænkning af 04/04/2019 over L 155 – forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service og forskellige andre love.

8.3. Internationale konventioner

- BKI nr. 6 af 16/01/1992: FN-konventionen af 20. november 1989 om barnets rettigheder
- BRK nr. 285 af 29/04/1992: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

8.4. Litteratur

- Evald, Jens, Retskilderne og den juridiske metode, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2. udgave, 2000
- Munk-Hansen, Carsten, Retsvidenskabsteori, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag, 2014
- Nørgaard, Irene, Caroline Adolphsen og Eva Naur, Familieret, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 4. udgave, 2019
- Adolphsen, Caroline, Jane Røhl, Børn i familie- og socialretten, Djøf Forlag, 3. udgave, 1. oplag, 2020
- Nielsen, Linda, Familiebegrebet i lovgivningen, udarbejdet for Det tværministerielle Børneudvalg, 1998
- Lorenzen, Peer, Jonas Christoffersen m.fl., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 3. udgave, 1. oplag, 2011.
- Christensen, Stine, Forældreansvarsloven med kommentarer, Karnov Group, 2. udgave, 1. oplag, 2014.
- Schultz, Trine, m.fl., Socialret – Børn og unge, Jurist- og Økonomforbundet, 1. udgave, 1. oplag, 2017.

8.5. Afgørelser og domme

- Ankestyrelsens principafgørelse 124-13.
- Ankestyrelsens principafgørelse 57-15.
- Ankestyrelsens principafgørelse 124-13.
- Ankestyrelsens principafgørelse 23-20.
- Ankestyrelsens principafgørelse C-10.00.
- EMD: Sahin mod Tyskland, sagsnr.: 30943/96 af 8. juli 2003.
- EMD: Schneider mod Tyskland, sagsnr.: 17080/07 af 15. september 2011.
- EMD: Olsson mod Sverige, sagsnr.: 10465/83 af 24. marts 1988.
- EMD: Ericsson mod Sverige, sagsnr.: 11373/85 af 22. juni 1989.
- EMD: Aune mod Norge, sagsnr.: 52502/07 af 28. oktober 2010.

- EMD: E. m.fl. mod UK, Sagsnr.: 33218/96 af 26. november 2002.
- Civildirektoratets afgørelse af 26. april 2004, j.nr.: 04-540-01785.
- TfA2020.193.
- TfA2020.198Ø
- TfA2010.396/1
- U2019.1565H
- TfA2020.193
- TfA2009.337/2
- TfA2009.337/2
- TfA2010.627

8.6. Øvrigt materiale

- Ankestyrelsens undersøgelse af Adoption uden samtykke, 2011
- U2015B.450 – Tvangsadoption af anbragte børn af Caroline Adolphsen
- General Comment nr. 14, 23. maj 2013, on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration.
- General Comment nr. 12, 1. juli 2009, The right of the child to be heard.

